

279652

OBSERVATORUL SOCIAL ECONOMIC

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBL. UNIV. CLUJ
Nr. 766 - 1948
Exemplar legal

Anul XIV (Seria II) **1—6** Ian. — Dec. 1947

BRAȘOV

OBSERVATORUL SOCIAL-ECONOMIC

**REVISTA INSTITUTULUI DE CERCETĂRI ECONOMICE ȘI SOCIALE
AL
ACADEMIEI DE INALTE STUDII COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE
BRAȘOV**

**Fondată în 1931, la Cluj de Prof. G. MOROIANU
împreună cu un grup de profesori ai Academiei.**

Director: Prof. LAURIAN SOMEȘAN

**Secretar de redacție și redactor responsabil:
Prof. Dr. AUGUSTIN TĂTARU**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

REVISTA APARE ÎN ȘASE NUMERE PE AN

Inreg. la Trib. Brașov, sub No. 8/1942

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

**Institutul de cercetări economice și sociale, Str. Nicolae Iorga No. 26
BRAȘOV**

Coperta de A. DEMIAN

279652

OBSERVATORUL SOCIAL ECONOMIC

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBL. UNIV. CLUJ-
Nr. 766...-1948
Exemplar legal

Anul XIV (Seria II) **1—6** Ian. — Dec. 1947

BRAȘOV

OBSERVATORUL SOCIAL-ECONOMIC

REVISTA INSTITUTULUI DE CERCETĂRI ECONOMICE ȘI SOCIALE
AL
ACADEMIEI DE INALTE STUDII COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE
BRAȘOV

FONDATAÎN 1931, LA CLUJ DE PROF. G. MOROIANU,
IMPREUNA CU UN GRUP DE PROFESORI AI ACADEMIEI

COMITETUL DE DIRECȚIE AL INSTITUTULUI:

Director: PROF. LAURIAN SOMEȘAN

Membrii: Prof. PAVEL ROȘCA, Prof. DUMITRU
VOINA, Prof. SABIN CIORANU

SECRETAR GENERAL AL INSTIT. ȘI REDACTOR RESPONS.

Prof. AUGUSTIN TĂTARU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Înregistrat la Trib. Brașov, sub Nr. 8/1942

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Institutul de Cercetări Economice și Sociale. Str. Nicolae Iorga No. 26

Coperta: A. DEMIAN

Resursele naturale în U. R. S. S.

Odată cu răsturnarea regimului țarist, noua conducere a Uniunii Republicelor Soc. Sovietice, a moștenit o sarcină uriașă care nu putea fi dusă decât pe umerii vâjnoși ai celor ce au pregătit și au dus la victorie revoluția din 1917. Această sarcină era însăși gospodăria uriașă și desorganizată a Rusiei; o gospodărie cât un continent, care adăpostea o mulțime de bogății în stare latentă; păduri, pășuni, terenuri agricole și zăcăminte miniere ne exploatare sau exploatare deavalma, milioane de brațe muncitoare prinse pe brazda unor stăpâni samavolnici ce trebuiau înlăturați, o țărănime anemică bigotă, naivă și neștiutoare de carte, adusă la un standard de viață redus, alcătuită din diverse grupări etnice risipite pe o suprafață uriașă, fără nici o coeziune între ele.

Printre primele probleme esențiale, ce se puneau în fața comandamentului sovietic, erau în primul rând: 1) Cucerirea deplină prin muncă a imensității spațiului geografic care trebuia organizat și omogenizat într'o autentică unitate politică și economică. 2) Cucerirea, omogenizarea și ridicarea nivelului cultural prin noua școală socialistă, care necesita recrutarea unui vast material uman de propagare a culturii. 3) Cucerirea spațiului subteran cu imensitatea și varietatea zăcămintelor sale miniere. 4) Cucerirea secretelor în științele naturii pentru exploatarea rațională a solului, sau a subsolului, și pentru prelucrarea materiilor prime, servindu-se de metodele și uneltele cele mai științifice. 5) Pregătirea unei armate puternice de lucrători și apărători ai securității noului stat și sistem social, împotriva agresiunilor dinlăuntru sau din afară.

Interpretăm rolul factorului dimensiune spațială, în această problemă, fiindcă spațiul e scena pe care se desfășoară toate fenomenele, — în cazul de față cele economice și sociale. Ne interesează poziția geografică, pentru cunoașterea condițiilor de viață ce le ofeă pământului sovietic, solul, clima, vecinătățile, mările și oceanele, iar cunoașterea structurii geologice, ne poate face

să bănuim, dela început natura, frecvența și varietatea depozitelor miniere. Și în fine, configurația reliefului, ne arată în aceeași măsură felul vegetației naturale și agricole, iar clima, condițiunile de trai și de exploatare, natura apelor, solului, vegetației și posibilitățile lărgirii spațiului vital, pentru toate categoriile de viețuitoare, în frunte cu omul.

Intinderea spațială. Cea mai importantă resursă naturală a U. R. S. S. e întinderea sa spațială, egală cu 21.413,000 km. p., căci prin ea, populația sovietică dispune de cea mai mare rezervă de spațiu vital printre celelalte popoare ale suprafeței pământului. Afirmatia noastră exprimă o realitate, căci în afară de câteva pe-tece de pământ deșertic ale Turkestanului și de fâșia tundrei care însoțește litoralul Mediteranei Polare, restul spațiului sovietic e ecumenic, adecă potrivit așezării oamenilor. Un asemenea teritori-riu uriaș pus la îndemâna unor popoare asociate, însemnează în acelaș timp: mare varietate de materii prime, miniere, vegetale și animale, potențial vital, posibilități de sporire a locuitorilor dela 175 mil. la 350—400 mil., posibilități de adăpostire, mișcare și apărare, rezerve de hrană și de refacere în lupte defensive, putere de expansiune și de progres pe teren biologic, economic sau cultural, precum și un puternic material uman, *adaptat celor mai variate condițiuni climatice, utilizabil în toate împrejurările de muncă, explorare și luptă.*

Poziția și relieful. Un alt factor important care contează ca isvor de resursă naturală în viața U. R. S. S. e poziția geografică pe axa latitudinei de 50°, ce corespunde cu cea mai autentică climă temperată continentală și excesivă și cu cele mai potrivite condițiuni de desvoltare optimă în actualul stadiu de civilizație al ome-nirei; iar cele două climate anexe celui temperat, în partea sudică pe linia stepei ucrainiene și a taigei euro-siberiene, însemnează tot atâtea zone de vegetație diferită. 1) Tundra, cu populația păstori-lor de reni, vânători și nomazi. 2) Pădurea Taigă de conifere, cea mai mare de pe suprafața pământului, cu uriașele sale rezerve de lemne și spațiu pentru agricultură, cu varietatea animalelor sale de vânat și cu populația sa adaptată celor mai mari oscilațiuni de tem-peratură. 3) Zona de tranziție între taigă și stepă, cu clima cea mai ospit-lieră, cu pădurile de foioase (mesteacăn, fag, stejar) cu cea mai mare varietate de arbori fructiferi, cu ierburile sale fra-gede-mătăsoase, și în fine, cu cea mai mare varietate de cereale, plante furajere și industriale. Oferind climă potrivită, condițiuni de

adăpost în preajma pădurii, posibilități de exploatare ușoară a lemnului, a solului fertil de stepă și a depozitelor miniere, această fașie uriașă de pământ, e leagănul dezvoltării primei organizațiuni politice slave, adăpostind orașele cele mai mari, mai vechi și mai frumoase, cu populația cea mai civilizată. 4) Dar dacă zona de tranziție pe care aleargă dela W spre E. linia internațională Warșovia, Kiev, Moscova, Kazan, Omsk, Tomsk, Wladvostok, oferă populației sovietice cele mai ospitaliere condițiuni de viață, stepa așezată la sud, altădată așternută cu nisip loes și cernosiom mai umedă și mai fertilă în Europa, mai aridă și mai pustie în Asia, altădată săracă, muntoasă și populată în mare parte de triburi năvălitoare, azi, prin hărnicia rușilor și ucrainenilor, ea constituie cel mai mare grănar al suprafeței pământului.

De sigur că procesul dezvoltării, răspândirii și progresul orașelor, sau populației în epoca de față, nu mai este condiționat de aceleași împrejurări ca în trecut, dar oamenii care au înviorat înainte viața stepelor sudice, chirchize, mongole, sau ucrainiene, care le-au transformat în ogoare, care au scos la iveală bogățiile miniere, care au început să întemeieze orașe, târguri și porturi, sunt în primul rând cei revărșați din nord, împinși de ideea ieșirii la mări, sau oceane și de mirajul aceleiași câmpii nesfârșite, care îndemnă pe oameni întotdeauna la mișcare, unitate și uniformitate. Așa dar, la temelie unității sociale și politice a popoarelor din câmpia răsăriteană, stă în primul rând unitatea și uniformitatea spațiului, prezența bogăției solului și subsolului și nevoia ieșirii oamenilor la mări, sau oceane. Dar popularea și exploatarea ținuturilor rămase incucenice, nu s'a terminat încă, căci o serie de surprize apărute în ultimul sfert de veac în economia agricolă, ca introducerea orezului, bumbacului, pomilor și altor plante în ținuturile deșertice ale Turkestanului, cu ajutorul irigațiunilor și tractoarelor, sau introducerea unor soiuri de grâu pe teritoriul Taigiei, anticipează realizări neașteptate și în alte sectoare economice. Aceasta însemnează că acțiunea de planificare și introducerea metodelor științifice în exploatarea solurilor, vor spori în viitor și mai mult resursele naturale ale U. R. S. S.

Dimensiunea spațiului sovietic, lărgit între Mediterana Polară și Podișul Persiei, cuprinde atâta complexitate, încât vegetația lui variază dela mușchii, lichenii și cele câteva specii de graminee risipite pe fășia tundrei cu soluri abia desghețate 2—3 luni, până la cele mai tipice plante subtropicale, ale Crimcei și Caucaziei, ceea-

ce însemnează nesfârșite posibilități de dezvoltare ale economiei agricole.

Câmpia eur-asiatică sovietică, cu clima sa continental-excesivă, constituie cea mai potrivită locuință pentru populația sovietică — fapt care se constată din vitalitatea locuitorilor și din pătrunderea slavilor până în inima Asiei. De fapt, câmpie vastă ca unitate geografică, în răsărit, însemnează unitate economică, politică și socială cu posibilități de a deveni unitate etnică. Câmpia vastă sovietică, însemnează zonalitate în repartizarea climei, solurilor și vegetației — un spațiu acoperit cu conifere, păduri de foioase, cu soluri fertile, cu imense artere navigabile și cu posibilități de circulație ușoară. Neajunsurile asprimei climatului le compensează severitatea școlii pe care el o face populației sale, și dimensiunea câmpiei cu puternica sa rețea de ape navigabile orientate centrifugal spre mările învecinate — care constituie în acelaș timp și o mare magazie de hrană, un rezervor de energie hidroelectrică pe care l'a sesizat atât de minunat Lenin, un polarizator de așezări omenești mai ales în stepele sudice unde e mai multă nevoie de apă, și în fine un bun adăpost pentru satele, orașele și o seamă de plante, împotriva curenților reci care bănuie iarna câmpia sovietică. Dacă însă câmpia secetoasă, monotonă, stepică, semideșertică, sau deșertică, cu prea mari diferențe de temperatură între anotimpuri, e împrejmuțată de munți ce opresc binefacerile climatului cald, umed, sau răcoros ale oceanelor și e deschisă spre nord de unde se revarsă aerul rece, aceste neajunsuri în parte, sunt compensate de funcțiunea pe care o are brâul munților în alte domenii.

Ei sunt polarizatori de umiditate, rezervoare de apă și radiațori de artere fluviale, ce duc viață stepelor și deșerturilor. Prin clima lor răcoroasă revărsată asupra vecinătăților, prin varietatea vegetației, prin prezența bogățiilor miniere în sânul lor ca și prin adăpostul pe care l'au oferit în trecut populației împotriva nomadizatorilor rătăcitori, munții constituiesc și ei un izvor de energie locuitorilor sovietici.

Resursele miniere. O altă împrejurare pe care o oferă pământul sovietic constă în puternicele lui resurse miniere. Ele se leagă de complexitatea structurii geologice, a pământului care rezervă populației o tot atât de mare varietate de bogății miniere. De fapt, sub puternica pătură de loes însoțită de hrana solurilor cu humus, care e cea mai mare și mai inepuizabilă bogăție a Rusiei Sovietice, abea la adâncimi uneori destul de mici, formațiunile sedimentare, argiloase, gre-

soase, calcaroase, împreună cu cele granitice și vulcanice, adăpostesc multe, uriașe și variate zăcăminte de metale și minerale.

Astfel, amintim zăcămintele de fier și cărbune în regiunea Krivoirog, Lugansk, Taganrog și Slaviansk, — din basinul Donețului. Aceleași zăcăminte din regiunea Tula și din basinul superior al râului Oca. Poziția acestora în subsol, la o adâncime uneori mică, face ca exploatarea lor să fie ieftină și ușoară, prezența râurilor navigabile în vecinătate, înlesnește transportul, iar așezarea lor centrală departe de frontiere, oferă siguranță industriilor legate de ele, ridică nivelul economic al populației, sporesc frecvența căilor de comunicație și densitatea locuitorilor.

Dar, în afară de bogăția amintită înainte, cea mai complexă, mai variată, mai puternică și mai potrivită așezare geografică, o au zăcămintele minereurilor și mineralelor din sectorul Uralilor, unde alături de fier, se află aurul, argintul, cuprul, platina și petrolul, tocmai în mijlocul Uniunii Republicilor Sovietice privityte pe toată întinderea lor eur-asiatică și a căror însemnătate, ca varietate, frecvență și poziție geografică, s'a constatat mai bine, în perioada ultimului război mondial.

De fapt, minele, comunicația, industria și așezările omenești de aici, fixate la o distanță atât de mare de teatrul luptelor, în recentul război mondial, nu au suferit nici o stricăciune. Fără îndoială că la baza acestei uriașe și rapide dezvoltări industriale în sectorul Uralilor, nu stă numai prezența zăcămintelor miniere și așezarea lor centrală în mijlocul lumii sovietice, ci și spiritul economic progresist al noului regim social al acestor republici. Și într'adevăr, alături de echipele savanților care lucrau în laboratoarele de chimie și fizică, de fiziologie vegetală și animală, de farmacologie și mineralogie, comandamentul sovietic, a trimis o mulțime de echipe de cercetători geografi, geologi, mineralogi, botaniști și tehnicieni, în marele laborator al naturii, în mările polare, în tundră și în taigă, în deșerturi și în inima munților, pentru a descoperi de o parte bogățiile solului, subsolului și a apelor, iar de altă parte, pentru a croi canale, drumuri și pentru a pune bazele nouilor orașe, porți și instalațiuni industriale.

Astfel a putut fi aflat *asbestul* în insula Novoia-Semlea, *metalele neferoase* din insula Vaigaci, cărbunele din Țara lui Franz Iosif, mica și petrolul din peninsula Taimir, apatit și nefelină în peninsula Kola. La fel, în podișul Pamir, au fost descoperite minerale care conțin *fluorit*, necesar fabricării aparatelor optice, iar

la Kuznetsk, pe linia Samara și Tunguska din Siberia, geologii au aflat *cele mai mari zăcăminte de cărbune* din lume, evaluate la aproximativ 2 miliarde de tone — oferind în actuala proporție de consum, o rezervă pentru 300 ani. Alte izvoare de petrol alături de cele cunoscute la poalele nordice ale Caucazilor și în provincia Adjerbadjan, unde în legătură cu acest combustibil a luat naștere și o puternică industrie textilă, navală și alimentară, merită a fi amintite zăcămintele de petrol aflate de curând în basinul Peciorei, la sudul Uralilor și pe fundul Mării Caspice, unde exploatarea lui a și început, cu ajutorul unor sonde speciale ridicate deasupra nivelului apei.

În peninsula Kola, se exploatează zilnic 15 trenuri din mineurile de apatit și nefelină, pentru fabricarea aluminiului, iar în munții Siberiei orientale se fac continuie cercetări spre a se afla alte zăcăminte miniere. Astfel harta geologică a Rusiei devine zilnic tot mai complicată și mai colorată.

În concluzie, U. R. S. S. dispune de o bogăție minieră nelimitată, căci ea e singura țară din lume care posedă în mod practic, toate materiile prime necesare în caz de blocadă. Așa se înțelege faptul că fiind aproape izolată timp de două decenii și jumătate de restul lumii, economia sa a putut progresa fără a fi avizată la ajutoare din afară.

De fapt, un specialist american, enumerând 22 de materii prime cu însemnătate strategică, susține că Marea Britanie fără colonii, nu posedă decât 3, Germania 4, Statele Unite 13, iar Rusia Sovietică 18, lipsindu-i doar tungstenul, antimoniul, nichelul și cositorul.

În ceea ce privește rezervele de fier, mangan, cărbune, petrol, fosfor, potasiu, aur, argint, platină și lemn și a rezervelor de spațiu, U. R. S. S. ocupă primul loc printre țările lumii, cu : 52% fier, 32% petrol și tot atâta cărbune, 14% cupru, 14,8% zinc, 73% mangan, 83% potasiu, 62% fosfor, 9% nichel, 35% energie electrică. Explorările actuale, arată că procentul rezervelor e în continuă creștere. Subliniem că pădurile Rusiei Sovietice se întind pe o suprafață uriașă de 950 mil. Ha.

Aceeași situație o arată bogăția cerealelor și a animalelor domestice, căci după statistica internațională Hübners apărută în 1939, producția grâului pentru 1935, era de 308 mil. qu., secara 219 mil. qu., orzul 81,5 mil. qu., ovăzul 182,5 mil. qu., porumbul 28 mil. qu., cartoful 697 mil. qu., iar bumbacul 11 mil. qu. Faptul că în 1939 recolta grâului se ridică la peste 408 mil. qu., dovedește sporirea

producției și la celelalte soiuri de cereale. Pentru comparație, accentuăm, că producția cerealelor pentru aceeași perioadă de timp în Statele Unite ale Americii, nu reprezintă decât jumătatea celui din U. R. S. S.

Cu toate că U. R. S. S. e o țară unde populația nu consumă atâta carne și unde pământul se lucrează în deosebi cu tractorul, ea posedă și un foarte mare număr de animale, mult mai mare, repartizate la cap de locuitor, ca în România. Astfel, în 1938 U. R. S. S. avea : 60 mil. de vite cornute, 67 mil. de oi, 26 mil. de porci, 270.000 cămile, 539.000 bivoli, 17 mil. de cai și 702.000 asini.

Capitalul biologic. Dintre toate bogățiile U. R. S. S., cea mai importantă o constituie însă capitalul biologic, adică populația sa, cu toate însușirile ei, ca număr, sănătate fizică și spirituală, ca varietate și adaptare la condițiunile variate de muncă și climă, ca și repartizare geografică, organizare socială, căci spațiul și bogățiile lui naturale, fără oameni sobri, muncitori și sănătoși, n'are nici o valoare. Iată pentru ce am socotit că elementul uman trebuie tratat și considerat ca cel mai important element în posibilitățile economice ale unei țări.

De fapt, numărul și densitatea populației, raportate la spațiu și la caracterele fizice ale acestuia, constituie două elemente cu totul deosebite în problema valorilor și totuși ele trebuiesc considerate ca unități ce se întrezăresc sub o formă organică.

Densitate mică de populație, înseamnă rezervă de spațiu și posibilități de mai ușor câștig și alimentare într'o societate organizată, dar în acelaș timp cu neajunsuri de natură politică și culturală, căci populația rară împiedică ascensiunea pe calea progresului.

Rusia Sovietică are o populație de 175 mil. ceea ce — adevărat — e puțină pentru un spațiu atât de vast, dar acest neajuns îl înlătură succesiv ritmul înmulțirii populației, căci pe acest plan Rusia ocupă primul loc printre popoarele Europei cu un excedent de 5% egal cu un spor anual de 2,500.000. Aceasta înseamnă : un standard omenesc de viață, mortalitate redusă și posibilități de populare a spațiilor cu locuitori puțini precum și asigurarea exploatării acestui teritoriu. Și această tendință de progres în domeniile amintite are succese cu atât mai evidente cu cât comandamentul sovietic a rezolvat în cuprinsul hotarelor sale una din problemele cele mai esențiale — problema libertății, egalității și securității popoarelor conlocuitoare.

Aspecte din tehnica bugetării

Cea mai nouă formă sub care se prezintă raționalizarea contabilă este aceea a sectorizării sale în cele patru sectoare și anume: contabilitatea propriu zisă și bilanțul, calculația costurilor, statistica și bugetarea.

Toată lumea contabilă din școală și practică este de acord cu această nouă înfățișare contabilă, o aplicare organică și metodică o găsim mai rar nu numai în viața contabilă practică dar și în literatura contabilă.

Și totuși a trecut mai mult ca douăzeci de ani de când inginerul Lehmann a precizat în lucrarea sa ¹⁾ această nouă împărțire. Nici el și nici altcineva de atunci nu a încercat să delimiteze procentual întinderea maximă pe care trebuie să o atingă fiecare din aceste sectoare în totalul mecanismului contabil.

Desigur sectorul prim are cea mai mare întindere, scopul principal al întregului mecanism este acela al bilanțării, totuși celelalte trei sectoare de calcul la un loc trebuie să ocupe cam acelaș spațiu. Procentual situația ar fi cam următoarea: Contabilitatea 50%, calculația 20%, iar statistica și bugetarea câte 15%.

Practica a reacționat cam la fel față de această fază nouă contabilă nu numai la noi dar chiar și în străinătate.

Am cetit cu surprindere în lucrarea profesorului Mellerowicz ²⁾ apărută la mai bine de zece ani după apariția lucrării amintite a lui Lehmann următoarele rânduri:

„In întreprinderile bine organizate găsim toate patru formele încheiate sistematic. Dar în special a patra formă, planificarea întreprinderii este în Germania încă un copil vitreg“. „Cu totul pe nedrept. Inșă nu poate fi nici o îndoială că pentru viitor bugetul și costurile Standard vor stăpâni în contabilitatea viitorului“.

¹⁾ Ing. Lehmann: Die industrielle Kalkulation, 1925.

²⁾ Mellerowicz: Kosten u. Kostenrechnung, vol. II, 1936, p. 16.

S'a produs o schimbare profundă în concepția despre contabilitate și contabil. Contabilul trecutului nu mai poate fi al prezentului și mai puțin al viitorului sau cum așa de plastic arată aceasta Mellerowicz ¹⁾:

„In viața întreprinderilor contabilitatea devine un factor esențial pentru conducere, dar nu o contabilitate care face istorie ci arată prezentul și e îndreptată spre viitor. Ce a fost indefinitiv contabilul până azi altceva decât istoric, care după un an putea să spună cum a lucrat întreprinderea. Azi e necesară situația pe termen scurt a rezultatelor și situația aceasta chiar zilnică nu e o raritate la unele întreprinderi (bănci). Contabilul bilanțier anterior era în primul rând un tehnician al închiderii. Azi contabilitatea devine seismograf și barometrul, iar contabilul devine pilotul întreprinderii“.

La noi în lucrarea sa de contabilitate profesorul Evian le consideră de egală importanță:

„In ce privește importanța fiecăruia din cele patru feluri de socoteli ale întreprinderii, nu se poate spune că vreunul din ele are primatul asupra celorlalte trei, ci toate sunt tot atât de necesare rațiunii funcționării a întreprinderii“ ²⁾.

Sunt sigur însă că pentru viitor nici el nu va nega ascendența crescândă a sectorului azi ultimul dar care poate deveni primul.

Faptul că și Mellerowicz se plânge de lipsa de grabă a întreprinderilor germane ne îndreptățește să fim și cu mai mare indulgență pentru practica românească.

Profesorul Lohmann ³⁾, arată undeva vorbind de pătura conducătoare a economiei germane, pătura cu o compoziție eterogenă unde predomină tehnicul. La noi avem o predominare nu tehnică ci juridică fapt care explică multe lucruri chiar în contabilitate.

Această pătură tehnică are puțină înțelegere și încredere în utilitatea unei bune echipări contabile, și de aici întârziere în publicarea bilanșurilor. Afară de întreprinderile bancare unde întrecerea e în minimum de întârziere, restul întreprinderilor în cel mai fericit caz arată o întârziere mare.

Dacă aceasta e situația pentru sectorul prim care e flancat de o prevedere legală, care poate fi situația pentru celelalte sectoare.

Și totuși avem și la noi un sector unde bugetarea funcționează

¹⁾ Mellerowicz : Kosten u. Kostenrechnung vol. I, 1933, p. 20.

²⁾ Evian : Contabilitatea dublă, 1946, pag. 12.

³⁾ Lohmann : Betriebswirtschaftlehre 1941.

cu mult mai înainte de prima prezentare, a bugetului, cea făcută de Lehmann; e sectorul industriei extractive. Aici bugetarea e veche cu sute de ani în urmă, deci cu mult mai veche decât orice inovație străină, care nu poate avea o mai mare vechime de o jumătate de veac.

Structura acestei industrii a creat necesitatea și deci tradiția bugetării. La această industrie extractivă se atașează și industria forestieră. Și tocmai în acest domeniu avem dovada că și la noi a existat bugetarea, poate fără a fi considerată ca unul din cele patru sectoare.

Dovada e lucrarea lui Ionescu Galați¹⁾. Apărută acum 15 ani și utilizată de unii autori români în ce privește înregistrările în jurnal cari sunt specifice industriei forestiere, nimeni nu a remarcat că acolo se publică trei bugete forestiere cu toate datele așa cum autorul le-a găsit în viața practică la noi. Avem deci în literatura noastră tratat bugetul cu mult mai de vreme decât propunerile relativ recente, făcute în favoare sectorizării contabile și pentru cele patru sectoare. Aceasta nu înseamnă însă că la toate întreprinderile în acest sector bugetarea e la fel de bine organizată, urme găsim însă peste tot²⁾.

* * *

Utilitatea specială pe care o prezintă bugetarea este astfel expusă de acela care a militat mai mult pentru ea, adică profesorul Mellerowicz.

„Bugetarea³⁾ întreprinderii trebuie să urmărească următoarele scopuri:

1. o stabilizare a economiei, înlăturarea supraproducției și supracapacității, prin cari din nou se ameliorează climatul bugetării și se înlesnește compunerea de planuri.

2. atenuiază efortul progresiv exagerat, pentru că domnește tendința a se urmări numai posibilul și utilul din punct de vedere general economic, așa că și din această privință bugetul este un mijloc pentru o conformație planificată a economiei generale.

3. o inobilare a concurenței fără a o strivi, pentru că bugetarea arată, în ce domeniu al debușeului și în ce măsură se poate face concurență peste tot.

Bugetarea îngreunează concurența neeconomică“.

Pentru întreprinzătorul singuratec avantajii ar fi tot atât de mari.

¹⁾ Elemente de Contabilitate forestieră, 1930.

²⁾ vezi I. Haiduc: Industria auriferă română, 1940.

³⁾ Mellerowicz: Kosten u. Kostenrechnung 1936, vol. II, pg. 149-150.

1. Ea duce la o unitate de conducere în toate secțiile și fiecare este promotorul aceleiași politici economice și a întreprinderii.

2. Fiecare are acum un scop pe care încearcă să-l ajungă, la a cărui propunere el a conlucrat ca cel mai bun cunoscător al materiei sale. De aici inițiativa dar și răspunderea fiecăruia se trezește chiar și la ultimul agent al întreprinderii. Fiecare se străduiește pe drumuri noi către micșorarea costurilor. În această rezidă influența educatoare nemăsurată a bugetului, care în întreprindere abia dacă poate să fie întrecută de altceva“.

„Ea conduce la raționalizarea conducerii:

3. La micșorarea riscului pentru întreprindere, care astfel află cea mai bună încadrare în piața desfacerii, evită investițiile greșite (suprainvestiții) și garantează cea mai mare economicitate.

Bugetarea devine astfel baza conducerii științifice a întreprinderii și orientarea general economică“.

* * *

Forma cea mai rudimentară a bugetului e aceea a bugetului general nefracționat. Un asemenea buget am reprodus eu în articolul trecut ¹⁾ care se apropie mult de bugetul cameralist al Statului.

În lucrarea amintită a lui Ionescu Galați găsim reprodus un buget fracționat, e adevărat că rudimentar fragmentat. Găsim aici bugetul de fondare ca bază, clasificarea aproape general aprobată. E o esențială deosebire între bugetul de fondare și devizul respectiv. Deviz înseamnă construcția fabricii pe când bugetul are și restul datelor aferente începutului.

Acest buget e oarecum rar, obvine numai la înființare sau amplificarea întreprinderii. Ar fi oarecum continuat de bugetul de investiții.

Altă clasificare a bugetelor normale și periodice este:

- a) Bugetul desfacerii
- b) „ producției
- c) „ finanțării
- d) „ creditului.

Lohmann ²⁾ dă următoarea clasificare:

- 1. Planul desfacerii
  - a) Planul reclamei
  - b) „ cheltuelilor desfacerii.

¹⁾ vezi: Bugetarea în contabilitate în Observ. Soc. Economic 1945.

²⁾ Lohmann, Betriebswirtschaftslehre 1943, pag. 84.

2. Planul livrărilor.
3. Planul depozitului de fabricate.
4. Planul producției.
  - a) Planul amplificărilor
  - b) „ materialelor
  - c) „ salariilor
  - d) „ regiei
  - e) „ magazinului
  - f) „ cumpărărilor
  - g) „ cuantumului muncii.
5. Planul procurării materii ajutătoare.
6. „ întreținerii instalațiilor.
7. „ veniturilor.
8. „ investițiilor.
9. „ financiar.
  - a) Planul încasărilor
  - b) „ plăților
  - c) „ creditului.

Ludwig¹⁾ la rândul lui dă o altă clasificare:

1. Bugetul producției
2. „ stocurilor
3. „ dePozitului
4. „ materialelor
5. „ cumpărării
6. „ cheltuelilor generale
7. „ cheltuelilor vânzării și administrative
8. „ reclamei
9. „ experiențelor
10. „ investițiilor
11. „ financiar.

Mellerovicz²⁾ dă următoarea clasificare:

1. Bugetul vânzării
2. „ productiv
3. „ finanțării cu specificarea:
  - a) Volumul capitalului
  - b) Durata depozitului la materii prime
  - c) Circuitul producției

¹⁾ Ludwig : Budgetkontrolle in industriellen Unternehmungen, Berlin 1930

²⁾ Mellerowicz op. cit. vol. 2, pag. 167.

d) Durata generala a depozitului

e) Intrările și eșirile de numerar.

4. Bugetul rentabilității.

Predominarea plasării cade în economia complet planificată unde producția este factorul esențial. În acest din urmă caz și planul financiar este secundar, totul se reduce la producție și credit. Bilanțul Kiparisov ne dă temeinice date în aceasta privință.

* * *

Mențiune specială merită faptul că mai toate studiile de specialitate sunt orientate către partea aplicativă, practică.

În prefața volumului al doilea al lucrării sale Mellerowicz arată precis aceasta.

„Lucrarea este orientată către o utilizare a ei ca manual didactic în învățământul superior, dar mai cu seamă pentru a fi utilizată în practică, de aceea s'a pus cea mai mare greutate pe o expunere clară și concretă și o structură transparentă. Contopirea ambelor scopuri de întrebuițare este cu atât mai ușoară, cu cât și învățământul superior trebuie să servească trebuințelor practicei.“

Aceiași atitudine precisă o are cu zece ani în urmă academicianul sovietic Vavilov, președintele Academiei de științe din U. R. S. S. într'un articol răsunător în „Pravda“.

„Președintele Academiei de științe din U. R. S. S. semnează în „Pravda un articol intitulat „Problemele de bază ale Academiei de Științe în noul plan cincinal.“

„Vorbind la început în principiu despre o serie de confuzii în legătură cu știința pură și cea aplicată, Vavilov subliniază că nu se poate pune problema desprinderii teoriei de practică, și că numai din imbinarea lor știința progresaază.“

El spune textual :

„Știința, isvorâtă din necesitățile practicei justificându-și față de această practică existența ei prin rezultate folositoare, are în acelaș timp o „logică“ proprie. Știința însă întotdeauna sub formă de sistem, nu poate să se desvolte fragmentat, episodic, și sub influența doar a impulsurilor externe.“

„Sunt combătute cu aceeași vehemențe atitudinile externe, care tind să vadă știința ca o expresie accidentală a necesităților de viață sau — la cealalt pol — ca o creație abstractă, care se ghidează exclusiv după principii ideale și sisteme preconceptuate.

În desvoltarea ulterioară, președintele Academiei de Științe din

U. R. S. S. păşeşte la o argumentare concretă luând pilde din activitatea tuturor sectoarelor de muncă ale Academiei.

Viaţa confirmă întru totul perfecta sinteză dintre teorie şi practică. Noul plan cincinal, pornind de aci, îşi găseşte în ştiinţă un aliat preţios pentru realizarea sa. ¹⁾

* * *

Nu poate fi trecută cu vederea în aceasta propagandă pentru bugetare considerată ca cea mai înaltă şi recentă treaptă de calcul contabil ²⁾ pledoaria profesorului Prion.

Alături de Schmalenbach ³⁾, Lehmann ⁴⁾, Lohmann ⁵⁾, Mellerowicz ⁶⁾, Ludwig ⁷⁾ sfătueşte insistent viaţa practică germană să ţină pas cu practica americană pentru a putea ţine pas concurenţei.

„Bugetul îşi manifestă valoarea sa prin control. Pentru aceia se pretinde ca bugetul să fie compus pe raioane de răspundere. Dacă nu pot fi ţinute cifrele bugetate atunci deviaţiunile trebuie să a fi imputate unui singur loc uşor de găsit. Este necesară şi o specificare a cifrelor bugetare până în amănunte, ca astfel să poată servi ca mijloc eficient pentru conducerea întreprinderii şi pentru control.“

„După fiecare lună întregul buget este verificat şi apoi extins asupra lunii viitoare.“

„Pe lângă bugetele obişnuite se mai pot ivi în întreprindere şi bugete extraordinare cari obvin neregulat sau cu ocaziuni speciale. Astfel există bugete de transformare, încetarea lucrului, raţionalizării, fuziunii, amplificării. Scopul lor este în prima linie de a obţine claritate asupra efectelor măsurilor proiectate şi a pregăti astfel o apreciere asupra deciziilor viitoare bazate pe cifre serioase.“ ⁸⁾

* * *

¹⁾ Revista „Veac nou“ 32 din 13 Iulie 1946, pag. 16.

²⁾ Mellerowicz, op. cit. pag. 31.

³⁾ Schmalenbach: *Die Einrichtung von Finanzplänen* 1930.

⁴⁾ Lehmann: *Die industrielle Kalkulation* 1925.

⁵⁾ Lohmann: *Der Wirtschaftsplan des Betriebes* 1928.

⁶⁾ Ludwig: *Budgetkontrolle in industriellen Unternehmungen*, 1930.

⁷⁾ W. Prion: *Die Lehre vom Wirtschaftsbetriebe*. Vol. 3, pag. 231 în

Quellenbuch 1938.

Vezi şi Stalin: *Chestiunile leninismului*, vol. I, 1936, pag. 113.

Un ultim aspect este acela al afinității între ideia bugetării și ideia de bază a organizării științifice a muncii. Influența e reciprocă deși bugetarea e incontestabil mai veche decât taylorismul, deși acesta din urmă în ultima vreme a depășit ca eficiență bugetarea.

Cronometrarea mișcărilor și bugetarea lor în planuri de lucru cu modificarea salarizării, sunt lucruri cari au revoluționat producțiunea și cu ea viața economică mondială, urmările sunt aproape de neprevăzut.

I. GÂRBACEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Michelet și Democrația.

Cu prilejul unei reeditări recente a cărții „Le Peuple“.

În primăvara lui 1947, dar purtând data de 1946 pentru a sublinia însemnătatea unui centenar, a apărut la Paris, în colecția „Textes français modernes“, la librăria editoare Marcel Didier, o retipărire a uneia dintre cele mai valoroase opere ale lui Jules Michelet, „Le Peuple“ din 1846. Este vorba de o ediție critică, lucrată de Lucien Refort, care reproduce originalul de acum un secol însoțit de variantele manuscrisului și ale edițiilor ulterioare, ale celor din 1866 și 1877 în deosebi.

O astfel de publicație nu trebuie să scape niciunui cărturar român și în deosebi celor ce se interesează de probleme economice și sociale din prezent și trecut. Numele autorului, citit și astăzi pe tăblița unei străzi centrale din București, a rămas scump neamului nostru. Un bun studiu al D-lui Ion Breazu („Michelet și Românii“, Cluj, 1935) expune pe larg toate motivele recunoștinței ce-i datorăm. Cursurile lui dela Colegiul Franței au fost audiate înainte pe 1848 de Ion Ghica, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, frații Brătieni și alți tineri români nesățioși să-i asculte lecțiile de istorie a Franței, presărate cu îndemnuri spre democrație și patriotism luminat. Legăturile lui directe cu Dimitrie Brătianu și cu alți Români, totdeauna primiți cu bunăvoință, ascultați cu interes și recomandați prin scrisori, sunt întărite, din 1849 înainte, prin căsătoria marelui scriitor și istoric cu Athénaïs Mialaret, fostă institutoare în familia boierești dela noi și rămasă filoromână neclintită. Prin dânsa, prin Costache și Maria Rosetti, prin Brătieni și prin alți compatrioți de-ai noștri din refugiul politic de după 1848. Michelet s'a documentat sârguincios asupra Revoluției muntene din acel an ca și asupra moravurilor și țelurilor națiunii noastre. Pe baza acestor informații directe, el a scris *Les Principautés danubiennes* din 1853, reproduce anul următor în volumul *Légendes démocratiques du Nord* închinat luptelor pentru libertate ale popoarelor din răsăritul Euro-

pei. Aceste pagini memorabile au rămas până astăzi printre cele mai entuziaste și mai înțelegătoare din câte s'au scris de către un străin despre neamul nostru și rosturile lui istorice.

Le Peuple a ieșit dintr'un curs profesat la Colegiul Franței în 1844—45 despre starea și rolul poporului francez în primele luni ale Revoluției dela 1789. Subiectul acesta a îngăduit lui Michelet să examineze și situația claselor muncitoare franceze din vremea sa, ajungând la formularea unei adevărate filosofii a poporului: inventar al calităților sale, îndemn spre o mai bună cunoaștere a păturilor de jos, precum și apel călduros la o colaborare socială prin înțelegere între avuți și desmoșteniți.

După o lungă dedicație lui Edgar Quinet — alt filoromân studiat sub acest raport de D-l Breazu —, scrisoare cuprinzând prețioase spovedanii asupra adolescenței sale, Michelet expune, într'o primă parte, starea tuturor straturilor sociale din Franța lui Ludovic-Filip: Necazurile și revendicările țărănimii, ale muncitorimii din fabrici, ale meseriașilor, ale funcționarilor și micilor burgezi, ale comercianților și industriașilor, sunt evocate cititorului în fraze mișcătoare, nu fără a fi evidențiate adesea prin artificii retorice după moda romantică. A doua parte a cărții studiază instinctele și calitățile poporului: bun simț, înțelepciune, bunătate, ingenuitate, toate harurile de proșteime și candoare ce se regăsesc la copil și la omul superior. A treia parte predică armonia socială prin restabilirea virtuților familiale, propagarea avantajelor asociaționiste și mai ales prin religia patriei, întrecerea tuturor claselor în serviciul Franței, socotită drept cea mai înaltă înfăptuire a civilizației omenești.

Incercare lăudabilă de a explica și împăca societatea contemporană lui prin apel la trecut, documentare destul de conștiințioasă asupra greutăților prezentului și arătare luminoasă a căilor de viitor, *Le Peuple* reprezintă o răspântie însemnată în cariera scriitoricească și profesorală a lui Michelet. Până prin 1841—42, istoricul ținuse la Școala Normală Superioară, la Sorbona și la Colegiul Franței cursuri muncite de informație cât mai imparțială asupra trecutului reînviat prin darul lui de poet vizionar. Tradusese *Scienza Nuova* de Vico și scrisese un *Précis d'histoire moderne* (1827—28), urmat de o *Introduction à l'histoire universelle*, apoi de o *Histoire romaine* (1831) și începuse în 1833 o monumentală istorie a Franței în mai multe volume.

În 1843, un curs despre Renaștere, lezuiți și apariția libertății

de gândire, permite lui Michelet să se afirme drept un vajnic anticatolic și partizan al idealurilor Revoluției din 1789. De acum înainte, convertit la liberalismul social și umanitar al vremii, el nu va mai concepe catedra decât ca un amvon al noii credințe și istoria decât ca un apostolat democratic. Influența prietenilor și colegilor săi Quinet și Mickiewicz, marele poet polonez, a contribuit puternic la această evoluție spirituală a lui Michelet.

Momentul 1840 era, deosebit de propice unei atari convertiri. Revoluția din Iulie 1830 dăduse semnalul unor frământări sociale din valurile cărora Marx va culege în curând îndemnuirile din *Manifestul comunist*. Starea de plâns a lucrătorimii vremii, strivită sub cele 12—15 ore de muncă zilnice, salariile de 6—14 franci pe săptămână, abuzul întrebuițării copiilor în fabrici, desele turburări proletare ca cele din Lyon (1831, 1832, 1834) sau Paris (1834), amintirea mereu vie a năzuințelor sociale din 1789 și 1830, rămase în mare parte neîmplinite, toate aceste realități triste, privite însă prin vălul credinței optimiste în nevoia pregătirii unui viitor apropiat de înfrățire între clase sociale, ca și între popoare, sub oblăduirea unei sincere democrații —, creiaseră în cultura franceză de acum un secol un curent umanitarist și socializant, opus doctrinei „artei pentru artă” și propovăduitor al obligației gânditorului și poetului de a fi un „mag”, un apostol al poporului, un conducător spiritual spre limanuri mai senine.

Hugo, Lamartine, Vigny și alți mari scriitori romantici dau, în versuri, prefețe și articole de gazetă, adeziuni răsunătoare noului ideal, hrănit cu teorii și îndemnuri din premarxiștii Saint-Simon, Fourier, Leroux, Cabet, Louis Blanc și Proudhon. Lamennais, abate despărțit de Biserică, scrie în acest timp *Le Livre du peuple* (1837), *L'Esclavage moderne* (1839) și *Du passé et de l'avenir du peuple* (1841) unde expune vederi foarte apropiate de cele ale lui Michelet dar inspirate de caritatea creștină: proletarii se mistuie în mizeric; clasele avute sunt datoare a concura la salvarea lor materială și morală; numai printr'o colaborare frățească a muncii cu capitalul se poate împiedeca o catastrofă socială. Romanciera George Sand (Aurora Dupin) dă burgheziei sfaturi asemănătoare în romanul „*Le Compagnon du tour de France* și laudă prin gura personajului Huguenin calitățile poporului. Anchete serioase ca *De la misère des ouvriers et de la marche à suivre pour y remédier* (1832) a Baronului de Morogues sau *Tableau de l'état physique et moral des ouvriers employés dans les manufactures de soie, coton et laine*

(1840) de Villermé supun ochilor cititorilor date spăimântătoare asupra suferințelor și măcinării clasei muncitoare. Michelet le-a folosit pe amândouă. În multe poeme, dar în deosebi în „Melancholia“, publicată mai târziu în *Contemplations*, Victor Hugo s'a făcut ecoul elocvent al mizeriilor sociale de atunci.

Și totuși acest proletariat vlăguit aspira la o îmbunătățire a soartei lui și dădea dovezi că se poate ridica spre sferile senine ale creațiilor culturale. Își organizează acele mutualități, asociații de ajutor reciproc din care se vor desvolta syndicatele moderne, și dă o întreagă pleiadă de scriitori și cântăreți în versuri ca Agricola Perdiguier, Charles Poncy, Savinien Lapointe și alții din ale căror pagini se desprinde, alături de imaginea unei lumi de chinuri, și poezia muncii din existențele umile.

În fața acestor pilde de viguros talent în slujba intereselor de clasă, cum era să nu vorbească Michelet de geniul popular? Produs al unui mediu în fierbere unde zugerăvirile luptelor sociale și propunerile de soluții se numărau cu zecile, *Le Peuple* al marelui istoric exprimă părerea unui spirit ales asupra unor probleme discutate cu aprindere și definește o poziție originală față de ele.

Pentru noi Români, cartea aceasta mai are și valoarea unui specimen de curs universitar din cele care au avut darul să exalteze între 1840 și 1848 generația Redeușeptării, a Revoluției și a Unirii Principatelor. Această generație a cules din *Le Peuple* lecții de democrație; a învățat dela Michelet că instinctul popular este *la source de vie où les classes cultivées doivent chercher aujourd'hui leur rajeunissement* (p. 197 a ed. Refort); a reținut tot de acolo că iubirea și înțelegerea față de tot ce emană dela popor se poate întovărăși foarte bine cu iubirea de patrie, pentru că *la Patrie, la Cité, loin d'être opposées à la nature, sont pour cette âme de peuple qui y réside l'unique et tout-puissant moyen de réaliser sa nature* (ibid., pag. 233). Acest patriotism nu va fi însă șovinism orb deoarece *la patrie est l'initiation nécessaire à l'universelle patrie* (ibid., p. 234). *Le Peuple*, studiat foarte probabil de Bălcescu, ne apare astfel ca unul din izvoarele teoretice ale doctrinei românești de stânga.

* * *

Din această operă cuceritoare prin căldura ei, economistul contemporan va reține însă în deosebi prima parte, *Du servage et de la haine*, tablou veridic al Franței sociale dela 1840, confir-

mant în mare parte de studii serioase de astăzi ca *La Vie économique et sociale de la France sous la Monarchie censitaire* de Henri Sée (Paris, Alcan, 1927).

Țărănimea la parte la plus nombreuse de la nation, ... la plus forte, la plus saine, et, en balançant bien le physique et le moral, au total la meilleure (ed. Refort, pag. 46), Michelet o arată îndrăgostită de pământul smuls cu răbdare timp de secole nobili-mii decadente și risipitoare. Istoricul nostru este cel dintâi cercetător care precizează că acest fenomen de transfer al proprietății ogoarelor, eveniment capital în istoria modernă a Franței, a început cu mult înainte de Revoluția dela 1789. În prezent însă, agricultorii, ruinați prin datorii, sărăciți de impozite, cu țarinesele micșorate prin ofensiva marii proprietăți refăcute, cu micile lor industrii gătuite de progresele uzinelor, își rod amarul și așteaptă zădărnice legiuiri protectoare.

Muncitorul din fabrici are o soartă și mai vitregă. Asupra lui apasă toate nostalgiile săteanului transplantat la oraș și este umilit de vrednicia mecanică a mașinilor, capabile să producă mult mai mult și mai bine decât dânsul. Michelet descrie și el infernul din uzinele insalubre și din speluncile cartierelor lucrătorești, cercetate direct la Lyon, Saint-Étienne sau Rouen, și se indignează că bunăstarea celor avuți prin progresele industriale este plătită cu sacrificiul sănătății miilor de muncitori. În acest capitol (I, 2), autorul notează cu mult discernământ o consecință socială neprevăzută și îmbucurătoare a crizei de supraproducție textilă din 1842: toate pânzeturile de bumbac oferite din abundență rămăneau nevândute; multe întreprinderi se aflau în pragul falimentului; prețurile scădeau mereu; când însă metrul de albitură ajunsese 30 de centime, faptul păru claselor muncitoare un prilej unic de a-și reinnoi rufăria de pat și corp, așa că magazinele de manufactură fură golite în câteva zile!

Meseriașul din 1844 apare lui Michelet ca mai liber decât muncitorul din fabrici: este dornic de cultură, citește și reflectează. Poeții proletari care constituiesc una din curiozitățile epocii s'au ridicat din mijlocul acestei pături. Li-se cere însă o ucenicie prea lungă; pe de altă parte, odată promovați calfe, sărăcia îi împiedecă foarte adesea de a deveni patroni. Ierarhia vechilor corporații a fost desființată de Revoluție, dar cadrele și moravurile, cu severitatea meșterului față de atelier, i-au rămas.

Clasele sărace și muncitoare de sub Ludovic-Filip aveau deci

numeroase motive de revoltă: oropsite ale soartei, ale istoriei și ale capitalismului, ele se sbăteau în lipsuri și clocoteau de mânie la privescerea bunurilor ce li-se strecurau printre degete spre a îndestula pe alții. Dar burghezii? Erau oare mai fericiți profitorii acestei strădanii, ca și ai revoluțiilor din 1789 și 1830, stăpânii Franței sub un rege atât de favorabil capitalului și atât de crâncen cu proletarii, măcelăriți în 1834 în strada Transnonain din Paris ca și în cartierul La Croix Rousse din Lyon? Michelet observă că multiple neliniști făceau ca nici lor să nu le priiască tocmai bine înavușirea și huzurul.

Industriașii se plâng de crizele periodice de supraproducție ca cele din 1818, 1825, 1830 și 1836, de concurența mărfurilor britanice și totodată de capriciile comercianților. Aceștia, terorizați de modă, de fluctuațiile pieței și de scadențe, preferă produse ieftine dar de proastă calitate care pot fi desfăcute în cantități mari. Impun deci o descalificare a industriei naționale. Considerată în totalitatea ei, burghezia, lipsită de elanul din 1789, statică acum și incapabilă de creații înalte, robită Molohului Bursei, este paralizată de frica revoluțiilor și a comunismului, nume dat pe atunci primelor sisteme, încă utopice, de socializare a economiei.

Această nemiloasă critică a burgheziei, desvoltată după pagini înflăcărate despre virtuțile sublime și servituțile nemeritate ale proletariatului, pune problema legăturilor dintre Michelet și socialismul francez premarxist. Putem oare așeza pe evocatorul inspirat al Ioanei d'Arc printre precursorii lui Marx? Da și nu. Michelet aparține, desigur, familiei spirituale care apropie pe Fourier de Leroux și pe Marx de Lenin, fiindcă este însuflețit și el de un aprig dor de progres social, fiindcă detestă abuzurile capitalului și se arată neîncrezător față de mașinism atâta vreme cât acesta servește unei robiri tot mai crunte a clasei proletare. Constată cu părere de rău individualismul economic al Francezilor, puțin înclinați spre asociere (III, 3) și aduce cu acest prilej omagii sincere geniului neîndeajuns de prețuit al lui Fourier. Nu-i trece însă prin minte să propună depozitarea burgheziei și asigurarea producției numai prin muncitori. Socializant prin temperament, Michelet se izolează de contemporanii lui cu tendințe asemănătoare și apare mai de grabă ca un precursor al radicalismului francez. Este, mai întâi un anticlerical neînduplecat. Păstrează, apoi, cultul patriei pe care o exaltă un accent liric. Ca și Lamartine în *La Marseillaise de la paix*, în ciuda declarațiilor repetate de umanitarism, nu se poate stăpâni de

a palpita de emoție la evocarea patriei prin excelență, Franța. Ceiace îl desparte însă hotărît de marxismul de mai târziu este preocuparea lui statornică de a nu ațâța antagonismul de clasă:

„Le salut de la France et le vôtre, gens riches, c'est que vous n'ayez pas peur du peuple, que vous alliez à lui, que vous le connaissiez, que vous laissiez là les fables qu'on vous fait et qui n'ont nul rapport à la réalité... Il faut s'entendre, desserrer les dents, le coeur aussi, se parler, comme on fait entre hommes...”

(ed. Refort, p. 117).

Repet că scopul suprem al cărții este tocmai propaganda în favoarea împăcării sociale în regatul lui Ludovic-Filip. În privința aceasta, marele istoric romantic se apropie de constructivismul surâzător al lui Fourier. Armonia socială obținută prin concesii din partea capitalismului rămâne una din marile idei misionare la Michelet: revine ca un refren în toată opera lui și însuflețește în deosebi scrieri de circumstanță ca *L'Étudiant* (1848) și *Le Banquet* (1854), ambele publicate postum. Ca mulți idealști din generația lui, Michelet a visat cu perseverență o nouă „cetate a Domnului”, o „santă cetate”, după expresia ecoului lor dela noi, Eliade Rădulescu. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sub aspectul său cel mai serios, *Le Peuple* se impune ca un document impresionant al pustiirilor capitaliste din mijlocul veacului trecut, în ajun de *Manifestul comunist*. După traducerea în limba română a monumentalului *Capital* de Marx, un cuvânt despre unul din vestitorii marelui gânditor socialist ni-s'a părut că poate prezenta un interes de netăgăduită actualitate.

N. N. CONDEESCU

Completări la problema statisticii și monografiei

În literatura statistică s'au manifestat preocupări numeroase pentru lămurirea noțiunii de „statistică” și pentru o definire a disciplinei. ¹⁾ Este, totuși, interesant de observat, că nu s'a ajuns încă la o definiție unanim acceptată.

De unde derivă multitudinea definițiilor și a nelămuririlor asupra disciplinei ?

Se poate vorbi, în primul rând, de punctele de vedere diferite din care a fost și este privită disciplina.

În al doilea rând, se poate vorbi de o excesivă prețuire a a unor modalități tehnice, care, în cadrul metodei, au totuși, numai un rol auxiliar.

În adevăr, nicăiri ca în statistică nu găsim puncte de vedere diferite din care poate fi privită o disciplină.

Se observă, în primul rând, o diferențiere după cele trei izvoare principale ale ei: 1) statistica descriptivă (pornind dela Sec-kendorf, Conring, Achenwall, Schlözer); 2) aritmetica politică (pornind dela Petty, Graunt și Halley); 3) calculul probabilității (având în centru pe Quételet).

Se observă apoi direcțiile diferite în care s'a dezvoltat statistica:

a) *ca procedeu*: direcția descriptivă (nematematică) având în frunte pe Georg von Mayr, Franz Zizek și, într'o notă particulară (sociologică), pe Ferdinand Tönnies; 2) direcția matematică (școala engleză) având în frunte pe Yule și Pearson;

b) *ca scop*: 1) sensul metodologic (statistica este un instrument la dispoziția științelor particulare; un măsurător al faptelor sociale,

---

¹⁾ Gustav v. Rümelin a numărat 63 definiții date statisticii (inclusiv a sa); Ernst Engel a numărat peste 100 definiții. În literatura germană s'au scris volume întregi pornite dela ideea de a găsi o definiție impecabilă a statisticii.

„o sociometrie“) ¹⁾; 2) sensul ei ca știință (ea însăși devine un corp documentar, implicit științific, pentru fenomenele și problemele sociale; concept întâlnit la F. Tönnies); 3) un sens mixt (metodă și știință), în care se remarcă mai ales punctul de vedere susținut de Gustav v. Rümelin, în sensul căruia, statistica devine o „știință auxiliară“ a științelor particulare pe care le servește; 4) direcția practică (de stat și particulară), reprezentată nu numai de practicienii puri, ci și de unii teoreticieni ai statisticii aplicate (Calmes și, într'o măsură mai mică, Isaac, Banse, Graf, Sedlmayer etc.)

Pentru a defini just statistica, trebuie să se lămurească întâi toate aceste probleme; să se stabilească limpede care sunt problemele ei și care este modul ei de a vedea lucrurile.

Georg v. Mayr, după părerea noastră, se apropie de un punct de vedere mai just când spune că statistica este „o metodă de observare cantitativă și calitativă a fenomenelor sociale când se prezintă în masă.“ Noi am spune mai degrabă, că este *o metodă de observare și de analiză cantitativă a fenomenelor sociale privite în totalitate sau mare întindere (masă)*. Menținem în felul acesta fondul definiției (metodă de cercetare) și afirmăm mai precis caracterele particulare principale ale metodei (analiza cantitativă și privirea în masă a fenomenelor).

În oricare din aceste cazuri întâlnim două aspecte definitorii ale statisticii:

1. În primul rând, este vorba de *un aspect general*, fundamental, privind constituția ei metodologică. Ea este *o metodă de cercetare a fenomenelor sociale*. Aici însă trebuie să se observe toate atributele implicate de o metodă care privește fenomenele sociale. Ea este realistă și, implicit, *istorică*. Este fundamental legată de caracterul schimbător (istoric) al fenomenelor sociale. Observația trebuie să se facă în numeroase cazuri individuale pentru a ajunge la generalizare (sinteză), prin comparație. În acest aspect, statistica cuprinde aceleași elemente fundamentale de definiție, ca și istoria propriu zisă și ca monografia. Toate aceste discipline nu sunt, în fond, decât *metode de cercetare a fenomenelor sociale*.

2. În al doilea rând, se observă *aspectul particular al metodei*: procedeul statistic, ca procedeu particular în cadrul metodei generale realiste, istorice. Întâlnim aici *analiza cantitativă și*

¹⁾ Definierea ei ca „sociometrie“ întâlnită la prof. Dimitrie Gusti, *Sociologia monografică, știință a realității sociale*, Buc., 1934, pag. 14.

*privirea fenomenelor în masă.*¹⁾ În aceste caractere particulare ale statisticii vedem noi caracterele ei definitorii în raport cu celelalte metode (procedee) istorice (monografie și istorie propriu zisă).

Incontestabil, în acest cadru, privind caracterele particulare ale metodei, se ivesc o serie întreagă de operațiuni și reguli de ordin tehnic, care însă n'au decât un rol auxiliar față de caracterele principale, definitorii. Determinarea valorilor medii, legea numerelor mari, calculul erorilor probabile, probabilitatea statistică etc., nu sunt pentru statistică probleme sau norme definitorii prin ele înșile; ele sunt implicate de analiza cantitativă și de privirea fenomenelor în masă și se valorifică astfel în subordinea acestora. Analiza cantitativă ne va duce în mod necesar la calculul mediilor și ne va putea duce și la observarea tendinței (trend) și la ipoteze și probabilități. Aceste operațiuni și pătrunderi logice rămân însă în cadrul analizei cantitative (definitorie). Și chiar legea numerelor mari sau a erorilor probabile nu sunt decât elemente ale ideii de masă statistică. Masa statistică își are dinamica ei ca atare. Mișcările ei sunt regulate de mulțimea unităților componente. Aceste mișcări își au legile lor deosebite de ale unităților izolate. Statistica are în vedere tocmai aceste mișcări, pe care le consideră ca medii. Acesta este punctul de vedere față de fenomenele sociale. Legea numerelor mari nu face decât să delimiteze masa statistică, să o determine; să stabilească principial limita dela care mulțimea capătă valabilitate pentru o privire statistică sau dela care mulțimea (sau grupul) devine o masă statistică. Evident, nu este aici o chestiune esențială în procedeu (metodă); esențială este privirea masei statistice ca atare. Ideea de delimitare pare oarecum ca secundară; în orice caz nu apare ca un principiu. Süßmilch, de ex., a descoperit „ordinea divină” în mișcarea naturală a populației fără a se fi gândit neapărat a o lege a numerelor mari. El și-a dat seama doar de faptul că se găsea în fața unei grupări sociale (parohia lui; suficientă ca masă statistică) în care fenomenele se reproduceau cu o regularitatea divină. Și nu s'ar putea presupune că Ponson sau Quételet ar fi putut stabili legea numerelor mari înainte de a-și fi dat seama de mișcările specifice ale masei statistice față de mișcările unităților componente ale masei.

Monografia este privită uneori ca un procedeu perimat și ne-

¹⁾ Observăm, că chiar atunci când statistica privește fenomenele în laturile lor calitative, transformă calitățile în cantități; analiza calităților o face astfel tot cantitativ.

științific. Ea ar fi un mod de descriere a unor unități individuale fără a putea fi o bază pentru generalizare și cunoaștere universală a lucrurilor. Ar fi un mod simplu de a vedea lucrurile, fără criterii de valoare tehnică, metodologică. Statistica, s'ar spune, în sensul acestei păreri, își are principiile și regulile ei bine cunoscute; dar care sunt principiile și regulile monografiei?

Este o îndoită eroare în acest mod de a vedea lucrurile.

În primul rând, monografia, departe de a fi un procedeu perimat, abia de curând își începe dezvoltarea. Sunt remarcabile, din acest p. d. v. lucrările monografice tot mai numeroase apărute dela Le Play încoace. În Franța, în jurul revistei „Le science sociale“, întemeiată în 1886 de abatele de Tourville (unul din continuatorii lui Le Play), se concentrează o tot mai intensă activitate monografică. Mai târziu, această activitate se intensifică în jurul „Societății Internaționale de Științe Sociale“, înființată în 1904. Anchetele cercetătorilor francezi privesc mai ales problemele muncitorești; apar deasemenea destule lucrări privitoare la mediul rural. Și lucrările privesc nu numai Franța și regiuni franceze, ci și alte țări. În Germania găsim numeroase cercetări monografice sistematice încă în ultimele decenii ale secolului trecut, privind mai ales satele germane. Ele se concentrează mai ales în jurul colecției Schmoller, Staats- und sozialwissenschaftlichen Forschungen.¹⁾ Dar aceste preocupări sunt dezvoltate foarte mult mai ales în secolul XX, fie în jurul lui „Schmollers Jahrbuch“, fie în jurul altor publicații sau chiar de către cercetători izolați. În fruntea cercetătorilor din acest timp se situează savantul german Richard Ehrenberg, preocupat și el ca Le Play, de cercetarea familiilor muncitorești. Mai pot fi amintiți aici autorii germani: P. Hertenstein, J. Forst, H. Gmielin, Dr. H. O. Diener etc.²⁾ În Anglia se dezvoltă o grupare de cercetători monografici, organizați într-o societate care poartă numele lui Le Play. În toate părțile se cultivă cu tot mai viu interes monografiile de orașe, de sate, de regiuni sau de probleme. La noi se dezvoltă cunoscuta școală monografică dela București (Prof. Gusti), care câștigă însemnătatea unei manifestări de valoare excepțională.

¹⁾ Întălnim între cercetătorii monografici și pe statisticianul G. Schnapper-Arndt, cu studiul *Fünf Dorfgemeinden auf dem Hohen Taunus* (colecția Schmoller), Leipzig, 1938.

²⁾ Menționăm la Dr. H. O. Diener mai ales un studiu de metodă asupra monografiei (apărut în franceză): *Étude monographique de l'exploitation paysanne*, în „Revue Int. d'Agriculture — Bulletin mensuel de renseignement économique et sociaux“, Rome, 1931.

În al doilea rând, se remarcă caracterul științific pe care-l câștigă monografia. Ea nu mai este un procedeu de descriere la întâmplare a unor unități sau fapte sociale, cum era la început. Ea a devenit o *metodă științifică*, bazată pe principii și reguli proprii și definitorii. Este adevărat că s'au lămurit prea puțin până acum aceste principii și norme monografice considerate în ansamblul lor definitoriu. Ele au fost, totuși, puse în evidență în unele studii de metodă. Este mai ales meritul școlii de monografie sociologică din București de a fi adus contribuții de valoare în acest sens. (Mai ales studiile prof. D. Gusti și Traian Herseni).

Noi am vrea să observăm aici, ceea ce de altfel s'a putut reține de mai înainte, că monografia are *aceeași bază metodologică cu statistica*. Ea formează un grup metodologic comun cu istoria propriu zisă și cu statistica. Ca și statistica, este o *metodă de observare și analiză a fenomenelor sociale*. În cadrul grupului își are însă aspectele ei particulare și definitorii. Acestea sunt *analiza complexă* (cantitativă, calitativă, tipologică; spre deosebire de analiza cantitativă numai, pe care o întâlnim în statistică) și *privirea fenomenelor sociale* pe unități și grupuri reprezentative (spre deosebire de privirea în masă, caracteristică în statistică). Monografia poate fi definită astfel ca o *metodă de observare și analiză complexă a fenomenelor sociale privite pe unități sau pe grupuri reprezentative*. Și în această definiție, ca și în definiția statisticii, întâlnim cele două aspecte: *unul fundamental* (comun grupului metodologic istoric) și *altul particular*, definitoriu pentru monografie în cadrul grupului.

Ceea ce am vrea să remarcăm în special, este că particularitățile metodei monografice nu apar nici ele în opoziție cu cele ale metodei statistice. Se face în această privință o frecventă eroare de către teoreticienii metodelor, atât din rândul statisticienilor, cât și din rândul monografiștilor.¹⁾

În primul rând, analiza complexă (monografică) nu se opune analizei cantitative (statistice). Din contră, o implică. Se observă doar că o depășește. Analiza monografică privește lucrurile direct sub aspectul cadrelor și manifestărilor, deci cauzal, căutând de câte

¹⁾ Dr. H. O. Diener (monografist) de ex., consideră că metoda monografică „formează un adevărat contrast cu met. cercetării statistice comparative.“ *L. c.*, p. 254 E. La fel, unii statisticieni, ca de ex. Bowley și Julin, consideră, că prin faptul că monografia privește faptul individual, ea nu stă alături de statistică.

ori este nevoie și posibil să determine și cantitativ raporturile între elemente, dar observând aceste raporturi și critic (calitativ) și tipologic (ca structură și încadrare istorică). În mod logic, observația și analiza monografică nu se va limita strâmt la unitatea cuprinsă în cercetare; această unitate va fi încadrată în timp și spațiu și va fi privită ca atare într'un orizont larg. Ceea ce interesează esențial în această privire, este *definirea tipului*, ceea ce este tocmai problema de bază a cunoașterii în științele sociale. Analiza complexă, privind lucrurile în aspectele lor diferite, nu numai în raporturile cantitative între elemente, lăsând apoi curs observației chiar în domeniul detaliilor (ceea ce nu poate face statistica), antrenează idei, ipoteze, răscolește probleme noi și duce astfel la explicații pe care statistica nu le poate da. Statistica ne va lăsa totdeauna la observații mai generale și ne va trimite inevitabil, pentru aprofundare, la monografie. Monografia apare în acest aspect ca o metodă (procedeu) de grad superior statisticii, fără să se dispenseze sau depărteze de ea.

În al doilea rând, privirea fenomenelor sociale pe unități și grupuri reprezentative, nu se opune nici ea privirii fenomenelor în masă. Masa statistică își are, este adevărat, mersul ei specific, cu un caracter de constanță (progresivă sau regresivă etc.), spre deosebire de mersul fenomenelor individuale care apare frecvent ca accidentat. Dar în cadrul masei sunt elemente care merg pe linie medie. Acestea sunt elementele reprezentative. A merge în linia masei sau a merge în linia elementelor reprezentative este, în ultimă analiză, același lucru. Și, evident, mai cuprinzător, mai sugestiv este să mergi cu observația în linia unei unități vii decât în linia unei mase abstracte. Totul este să se identifice aceste unități reprezentative. Monografia tocmai acest lucru îl face. Își determină întâi aceste unități sau grupuri reprezentative, cu ajutorul observației directe și cu ajutorul statisticii. Este opusă această alegere procedului de definire a masei statistice? Noi vrem să observăm tocmai o *unitate principală a acestor două procedee*. Practic, vor fi diferențe. În determinarea masei statistice (mulțime satisfăcătoare pentru o cercetare statistică), ne bazăm pe calculul erorilor probabile. În determinarea cazurilor reprezentative nu ne bazăm neapărat pe un calcul; pot fi satisfăcătoare observațiile comparative (statistice și sociale). Se va alege sau se va determina prin comparație un număr corespunzător de unități, după natura masei sau după omogenitatea ei. Principală însă, operațiunea este aceeași: o

reducere a masei la atât cât este necesar ca să se facă observații de valoare medie. Într'o accepțiune logică, punctul de plecare în determinarea unităților reprezentative este astfel tot masa. Întâi văd masa de unități; din masă aleg unitățile reprezentative; masa este redusă la numere mici reprezentative. Într'o masă de mare omogenitate această reducere poate merge foarte departe. Într'un sat, de ex., exploataările țărănești mijlocașe prezintă caractere omogene foarte strânse; abaterile pozitive și negative vor fi aici foarte mici. Câteva unități vor fi suficiente într'un astfel de caz pentru determinarea unui grup satisfăcător statistic. Atitudinea propriu zis monografică (privirea unității sau grupului reprezentativ) apare astfel numai într'o a doua fază, după ce obiectivul reprezentativ a fost stabilit. Logic, deci, plecarea ar fi tot dela masă; nu se poate vorbi de o opoziție din acest punct de vedere.

Evident, monografia, și în acest mod particular al ei, implică statistica. Fără o anumită cunoaștere statistică a fenomenelor, nu se pot stabili unitățile sau grupurile reprezentative. Dar odată stabilite aceste grupuri, cercetarea depășește limitele cunoașterii statistice, care, prin natura ei, merge pe făgașe prea generale și duce la aspecte prea șterse. Și în acest caracter particular al metodei monografice se poate deci observa o implicare a statisticii în monografie. Monografia apare și în acest aspect ca o metodă mai cuprinzătoare; o metodă situată pe o altă treaptă.¹⁾

O formulare târzie a monografiei ca metodă științifică, trebuie explicată, fără îndoială, în primul rând, prin această dependență a ei de statistică.

AL. BĂRBAT

---

¹⁾ Un punct de vedere asemănător întâlnim la Benini. Monografia — spune el — „ar părea să depășească domeniul statisticii ca ceva care nu-și mai propune observarea maselor, ci a tipurilor.“ Consideră însă, că ar fi aici o prețuire exagerată și prematură a monografiei. „Peste un secol — spune el, totuși — dacă metoda monografică ar face prozelități, nimeni nu s'ar mai îndoi de caracterul ei statistic.“ Rodolfo Benini, *Principii di statistica metodologica*, Torino, 1906, p. 51.

Ideia de profit în cooperafie

Formulă de realizare a eternelor aspirații spre mai bine, cooperafia apare, în forma ei actuală, la începutul secolului al XIX-lea. Materializarea ideii de cooperafie nu a putut fi însă cunoscută decât după mai multe decenii de experimentare și atunci numai când au fost conturate înfăptuirile ei, impresionante prin dimensiunea lor materială și prin conținutul lor spiritual.

Creiată pentru a da masselor o modalitate de a-și ameliora condițiile de viață, cooperafia a devenit astăzi o doctrină care tinde să modifice rolul și funcțiunile capitalului, aservindu-l în ultimă instanță factorului muncă, pe de o parte prin condițiile specifice de organizare și conducere ale întreprinderii, pe de altă parte, prin criteriile inovatoare de care se ține seama atunci când se pune problema repartizării excedentelor realizate.

Nașterea cooperafiei trebuie interpretată ca un reflex, ca o legitimă reacțiune contra capitalismului, contra aceluia întreg cortegiu de inechități care a constituit și constituie regimul economic dominant al lumii, care — dacă s'a format beneficiind de libertate, nu s'a sfiit să o altereze și în cele din urmă să o suprime în întregime.

Este în general cunoscut ceea ce caracterizează întreprinderea capitalistă: completa ei autonomie față de individ, fenomen ce se concretizează în noțiunea de „firmă“, noțiune necunoscută altor sisteme economice. Grație discriminării totale între „afacere“ în sensul de întreprindere și om, a fost posibilă aplicarea nestinjenită a principiului de esență pur capitalistă al câștigului cu orice preț și fără nici o limită. Mobilul profitului, reprezintă motorul permanent al progresului în concepția capitalismului; contul de profit și pierdere este, dacă putem spune astfel, creierul și inima întreprinderii capitaliste.

Automatismul vieții economice, ideie care constituie fundamentul concepției prezentată și susținută de școala clasică, libera desfășurare a forțelor economice, jocul natural al cererii și al ofertei

cu corolarul lui necruțător reprezentat printr'o concurență fără limită, nu putea până la urmă să nu ducă la acea gravă și prelungită criză economică, la acele convulsii fără sfârșit care au împins omenirea, lent însă sigur, spre haos.

„Homo oeconomicus“ creația de ordin speculativ a școalei clasice, credea că la baza vieții omeniești sunt legile naturale, care nu pot fi depășite și cărora trebuie să se supună fără șovăire. Activitatea economică trebuie, conform acestor legi, să se desvolte exclusiv în vederea unui profit, împins la dimensiunile maxime cu un efort minim.

Realitatea care nu poate fi însă depășită prin construcții speculative, nu a întârziat să-și producă efectele.

Infrântele în lupta economică păturile muncitoare nu mureau și nici nu se omorau, ci flămânzeau exploatate și îndurau mizeria. Din foamea și din mizeria lor s'a conturat cu vremea un alt crez: ia naștere și se întărește din ce în ce mai mult, convingerea că viața economică poate fi stăpânită, dominată chiar, de voința omului; că structura economiei omeniești, desfășurarea fenomenelor economice, nu sunt determinate de ordinea naturală, ci sunt exclusiv produsul gândirii și voinței omenirii organizate.

Revoluția aceasta uriașă în optica masselor și doctrinarilor, însemna sfârșitul concepției clasice; de aici înainte va domina convingerea că principiul libertății absolute în viața economică, trebuie înlocuit cu principiul organizării. Terminologia de economie organizată trebuie înțeleasă într'un sens cât mai larg, pentru a exprima, în mod suficient de clar, noul principiu care tinde să guverneze viața economică, terminologie care prezintă totdeauna și marele avantaj de a include în sfera sa, toate formulele de reformă a economiei sociale vechi sau noi.

La îndreptarea lumii capitaliste, la organizarea economiei pe baze noi menite să suprimă deficiențele structurale ale liberalismului, a fost angajată, alături de socialism și mișcarea cooperatistă.

O pleiadă de utopiști au lansat formule au emis planuri pentru fericirea omenirii.

Un Robert Owen, mai puțin utopist și mai mult dominat de tendințe practice, schița, în lucrarea sa „Un nouveau monde moral“, imaginea viitoarei lumi, o lume în care trebuia să se suprimă mai întâiu profitul, cu alte cuvinte tot ceea ce depășește prețul de cost, singurul valabil și just.

Louis Blanc, făcea și mai evidentă trecerea dela individualis-

mul extrem la ideea de asociație, ideie în capacitatea căreia, de a salva libertatea și de a asigura o lume mai bună, credea cu o ne-strămutată convingere.

Astăzi, în lumea economică contemporană, în special în mediul muncitoresc¹⁾, poate fi ușor constatată desvoltarea pe care au luat-o alcătuirile economice cooperative care se sprijină pe ideea de solidaritate, înlocuind principiul individualist.

Imperativul satisfacerii trebuințelor substituie irezistibil imperativul câștigului. Goana după câștig, — pentru câștig — care înseamnă totdeodată acceptarea și chiar patima riscurilor, goană care a fost ridicată la rangul de nerv motor esențial al activității economice capitaliste, cedează pasul principiului satisfacerii nevoilor economice sociale. Nu se poate afirma dispariția mobilului profit, atât în ceea ce privesc asociațiile comerciale fondate pe solidaritate, dar în cadrul acestora prin muncă, el are un alt înțeles.

Deosebiri de concepție și structură rămân în picioare între aceste două tipuri de întreprinderi: întreprinderea capitalistă și întreprinderea cooperativă, deși la prima vedere, cooperația se identifică, în viața economică modernă, cu societățile comerciale sau civile care activează în câmpul economic.

Totuși mișcarea cooperatistă se deosebește fundamental de celelalte unități economice prin mobilurile și conținutul ei moral: creiată pentru a pune la dispoziția masselor populare elementele esențiale realizării unui standard de viață mai ridicat, cooperația a devenit astăzi o doctrină dotată cu o vitalitatea extraordinară al cărei scop principal este să realizeze primatul muncii, aservind acesteia capitalul, în special, prin repartitia excedentelor realizate după alte criterii decât acelelea pe care în mod obișnuit le incumbă aportul de capital.

Ajungem astfel la unul din principalele aspecte inedite pe care le prezintă mișcarea cooperativă, indiferent de sistemul practic de organizare pe care unitatea cooperativă și l-a însușit în evoluția ei, la o idee nouă despre profit și despre modul lui de repartizare, mod deosebit de important și propriu exclusiv cooperației.

Primul și poate cel mai important sistem, aliniat noului principiu, este cel pus în practică în 1844 de pionierii din Rochdale, sub forma unei asociații de ajutor mutual.

Regulamentul făurit de ei, cu această ocazie, strălucită pre-

¹⁾ Ch. Gide, *La Coopération de production a l'étranger*, Paris 1923, p. 11.

față a unei mișcări uriașe de progres social, consacra suprimarea dividendelor.

Concepția adoptată de pioneri, nu tolera acest mod de remunerare a capitalului și considerentele etico-sociale de atunci, valabile și astăzi, au consacrat în timp această concepție originală, ridicând-o la rangul de principiu. Beneficiul, potrivit acestei concepții, trebuie repartizat celor ce l-au creat, capitalului limitându-i-se remunerarea la o simplă dobândă fixă.

Cu alte cuvinte, independent de quantumul beneficiului, independent de profitul pe care îl realizează întreprinderea, cu excepția anilor deficitari, capitalului se va atribui numai o dobândă. În sensul celor expuse mai sus, statutul din 1844 al pionerilor din Rochdale enunța la art. 22 următoarea dispozițiune: „beneficiile realizate de cooperativă în cursul trimestrului precedent vor fi împărțite după cum urmează: o dobândă de $3\frac{1}{2}\%$ pe an va fi vărsată tuturor părților sociale depusă înainte de începerea trimestrului.“

Este deci clar, dividendul care în întreprinderea capitalistă urma variațiunile beneficiilor, stabilind un raport direct proporțional cu acestea, se transformă, în cadrul întreprinderii cooperative, într'o dobândă fixă, indiferent de volumul beneficiilor.

Se realizează practic, prin această inovație, subordonarea capitalului muncii deoarece; „capitalul nu va fi suprimat, ci redus la rolul de instrument al muncii“¹⁾

Gide mai explicit afirmă că, „în timp ce, în ordinea actuală a lucrurilor capitalul fiind proprietar, primește beneficiile și munca este salariată, în regimul cooperatist, muncitorul sau consumatorul — fiind proprietar — va primi beneficiile, în timp ce capitalul va fi redus la rolul de simplu salariat.“²⁾

Deci, pionerii din Rochdale au răsturnat — prin acea ingenioasă metodă de repartizare a beneficiilor, situația dominantă a capitalului consimțită de practica regimului capitalist. Nu ca factor preponderent, nu ca stăpân, ci ca un simplu salariat va fi remunerat capitalul, așa cum sunt retribuiți casierul, contabilul și în general toți acei cari prestează un serviciu oarecare cooperativei.

Dacă se mai ține seama și de faptul că la conducerea cooperativei mărimea capitalului nu acordă nici un drept special, în întreprinderea cooperativă acționând principiul democratic „un om,

1) R. Gonnard: Histoire des doctrines Économiques, Paris 1943, p. 680.

2) Gh. Gide: Cooperation. Paris, pag. 65.

un vot“, se conturează precis acea răsturnare de forțe în raportul dintre capital și muncă, acea subordonare a capitalului care — până la urmă — constituie excepționalul merit al pionerilor.

Aprofundarea ideii de cooperatie, comportă simultan studiul primei de consumatie care este un corolar firesc al concepției pionerilor despre profit.

Ultima modificare a art. 22 din Regulamentul din 1844, prevedea: „Impărțirea beneficiilor, produsul net al vânzărilor cu amănuntul, se va face trimestrial după ce se scad :

1. cheltuelile de administrație ;
2. dobânzile la împrumuturi ;
3. scăderi din valoarea mărfurilor în depozit ;
4. dividendele la capitalul scris ;
5. majorarea fondurilor pentru extinderea afacerilor ;
6. o cotă din rest, după ce s'au scăzut precedentele, pentru scopuri de educație.

„Restul este împărțit între asociații magazinului, în raport cu cumpărările lor în timpul trimestrului.“

Astfel, ia naștere și se consacră ideia de răsturnă, care inaugurează un sistem cu totul deosebit de acela prevenit în întreprinderea capitaliste.

Având clarificată această idee, regula enunțată în art. 22 poate fi supusă unei analize în toate aspectele ei. În primul rând, o nouă metodă de repartizare a beneficiilor. Dacă în întreprinderea capitalistă beneficiile sunt distribuite în raport cu capitalul scris, dividendul fiind cu atât mai mare cu cât numărul acțiunilor subscrise este mai ridicat, în întreprinderea cooperativă capitalul este remunerat cu o dobândă fixă, restul beneficiului urmând să se distribuie în raport cu totalul cumpărăturilor făcute în magazin. Metoda răsturnei — după cum se observă — diferă în totul de metoda utilizată în întreprinderile capitaliste.

Ea își are rațiunea ei de a fi în constatarea că la cooperativele de consum, beneficiile sunt create de acei care cumpără mărfurile și reprezintă ceea ce s'a luat în plus peste prețul de cost al mărfurilor, peste acel minimum care trebuie să reprezinte echitabila remunerație a serviciilor prestate de capital și muncă în magazin.

Beneficiul, în concluzie, apare ca un plus luat dela cel care a cumpărat în magazin ¹⁾ și se cuvine — logica și simțul de echi-

¹⁾ J. Cernesen : Les sociétés coopératives anglaises Paris 1905, p. 163.

fate al pionerilor o cereau astfel — restituit celui care l-a plătit.

Iată aşadar, geneza primei da consumație, sau a risturnei, inovație care la o analiză superficială, lasă iluza că suprimă profitul.

Dacă ar fi așa, dacă s'ar înlătura deci profitul neintroducându-se în preț decât elementele strict necesare la producția și circulația mărfurilor dela producător la consumator plus o justă remunerație a muncii, prima de consumație ar aduce o transformare incontestabil, extrem de importantă.

Astăzi ca și atunci, profitul își are importanța lui bine definită; el este stimulentele vieții economice capitaliste, creerul și inima întreprinderii. Suprimarea profitului ar provoca desigur, schimbări fundamentale în ordinea economică actuală.

În realitate însă, prima de consumație nu suprimă profitul, rolul ei fiind exclusiv de a modifica repartizarea lui; grație ei, profitul se deplasează dela întreprinzător, în mâinile celor care l-au creat, la cei care au folosit serviciile cooperației de consum. Dar, și această observație este extrem de importantă, aceștia, nu trebuie uitat, sunt însăși coproprietarii întreprinderii respective, fiind asociați la cooperativa pe care o utilizează pentru cumpărături și având toate riscurile pe care le comportă funcționarea întreprinderii. Se precizează astfel din nou faptul, că risturna nu suprimă, ci deplasează profitul, dirijându-l spre categoriile care l-au creat într'adevăr.

În sensul de mai sus trebuie interpretat și textul programului lansat în Franța după 1885, de un grup de cooperatori cunoscuți sub numele de „Școala dela Nîmes“, program care nu făcea altceva, decât să desvolte principiile incluse în faimosul manifest al Pionerilor din Rochdale.

Deși acest program — manifest lansat în 1921 — afirma, în ceea ce privește cooperativele de consum :

„Cooperația se înrudește su socialismul prin faptul că amândouă vizează transformarea ordinei economice existente, care apare nu numai nedreaptă dar și antieconomică cu alte cuvinte culpabilă de spoliere și risipă. Se deosebesc însă prin faptul că exploatatul, de care este vorba e mai mult consumatorul decât salariatul și scopul pe care-l vizează e mai mult desființarea profitului decât a salariatului, înțelegând prin aceasta eliminarea oricărei majorări asupra costului de producție, cu alte cuvinte stabilirea prețului just“.¹⁾

¹⁾ Ch. Gide : Histoire des doctrines économiques, Paris, pag. 832.

Iarăși, este vorba propriu zis nu de desființarea profitului, de așa ceva nu poate fi încă vorba, ci de acea ingenioasă deplasare spre cei care au contribuit la formarea lui și care au, în plus, cele mai multe drepturi fiind și cooproprietarii întreprinderii.¹⁾

Din acest punct de vedere, nu se mai poate așadar susține, că ideea cooperatistă asupra profitului și în general întreaga mișcare cooperatistă, sunt revoluționare. Nu înlătură profitul și departe de a reprezenta un pericol pentru viața economică, ea reprezintă, dimpotrivă o nouă disciplină morală și un suflu viguros de solidaritate socială.

Realizarea ameliorării condițiilor de viață, prin cooperatie, evidentă pentru multiple categorii sociale.²⁾

Astfel, cooperativele de consum, procură mai avantajos mărfuri de bună calitate asociaților lor, cooperativele de producție facilitează ascensiunea socială a muncitorimii și a țărănimii muncitoare, cooperativele de credit pun creditul la dispoziția meșteșugarilor și micilor cultivatori; cooperativele în general favorizează economia și munca sub forme diverse.³⁾

Prima de consumație stabilită principial și aplicată de Pionerii din Rochdale la 1844 a jucat un rol major în viața cooperativelor; formula lansată atunci de ei, a căpătat consistență și a fost generalizată în întreaga mișcare cooperatistă; ia astfel naștere principiul cooperativ de distribuire a beneficiilor ce se poate enunța lapidar astfel: în cooperatie, baneficiile se distribuie în raport cu contribuția fiecăruia la crearea acestui beneficiu.

Norma de mai sus, prin generalitatea ei, își găsește aplicarea ei în orice sector cooperativ, indiferent de tipul unității, în care s'a materializat ideia asocierii cooperative.

Astfel, la cooperativele de producție, în care asocierea are drept rezultat crearea unei unități de producție, muncitorii, lucrătorii calificați și inginerii, primesc pentru munca lor o remunerație care se calculează pe zi, pe săptămână, pe lună, pe bucată, etc., după uzanțe și după împrejurări.

Beneficiul anual rezultat din activitatea întreprinderii, va fi dirijat nu spre întreprinzătorul capitalist, ci spre acei cari au contribuit la formarea lui, spre muncitori, spre maestri, spre ingineri, etc.

¹⁾ Ernest Poitton: La république coopérative, Paris 1920, pag.

²⁾ G. Faguet: Le Secteur Cooperatif. Bruxelles 1942, pag. 17.

³⁾ R. Gonnard: op. cit. pag. 687.

și repartizarea lor se va face în raport cu munca, muncă ce se va măsura în timpul anului, cu salariul atribuit fiecăruia.

Prima de muncă, atribuită ca un supliment este exclusiv rezervată celor ce prin munca lor au creat beneficiul. Prima există și în lumea capitalistă. Însă cu totul în alt sens, cu alt conținut.

Problema primei apare mai dificilă de rezolvat, la cooperativele de credit, deoarece aci au existat discuții asupra sursei de beneficii în cadrul unităților cooperative de acest tip: beneficiile rezultau din remunerarea capitalului investit cu o dobândă mai mică sau din perceperea unei dobânzi mai mari la operațiile de credit? Azi se acceptă în general, că beneficiile provin din faptul că s'a luat o dobândă mai mare la împrumuturi. Dacă este așa, aplicând principiul cooperatist de distribuire al profitului, nimic mai firesc ca beneficiul creat din plusul de dobânzi plătite de debitori, să fie restituit acestora proporțional cu quantumul acelor dobânzi.

Se poate merge și mai departe studiindu-sa modul de distribuire al beneficiilor, la toate formele de cooperative.

În privința cooperativelor de asigurare, repartizarea se va face cu primele de asigurare plătite în cursul anului; la cooperativele de locuințe, se va avea drept criteriu chiria plătită dacă asociații sunt chiriași, sau prețul casei, dacă au devenit proprietari prin cumpărare dela cooperativă.

Se observă, așa dar, că în toate formele practice de manifestare a doctrinei cooperatiste principiul general enunțat inițial de pionerii din Rochdale, rămâne mereu prezent: în cooperație beneficiile se distribuie în raport cu contribuția fiecăruia, adusă la crearea acestor beneficii.

În general, ca și socialismul, cooperația reflectează năzuința de a ridica munca la rangul de principiu organizator al activității economice.

Dacă ținem seama de faptul că primatul muncii reprezintă imperativul epocii actuale, că acest principiu este însușit chiar și de acei întârziați cari caută să păstreze totuși capitalului un loc preponderant în organizarea activității economice, soluția cinstițiilor pioneri din Rochdale, dată acum o sută de ani și mai bine, care de atunci a rezistat timpului cu conținutul inițial mereu actual apare în adevărata ei lumină și valoare.

Desvoltarea uriașe a cooperației în domeniul realizărilor practice, prin „înlăturarea concurenței pe care capitalismul fusese clădit,

contribuind astfel la schimbarea mentalității economice și sociale¹⁾, imensa ei utilitate astăzi aproape de necontestat, marchează poziția acestei mișcări față de năzuințele omenești spre mai bine.

Promovând la rangul de principiu, ideea de a distribui excedentele în raport cu contribuția fiecărui asociat la formarea lor, cooperația a căutat să realizeze unul din comandamentele morale impuse de știința economiei politice; prețul just. În felul acesta, cooperația a dat expresie materială unei dorințe unanime, care și-a căutat prea des soluția în formule indirecte și dese ori incomplete.

Aspirațiile formulate acum un veac de pionerii din Rochdale, au devenit abia astăzi o acută realitate, un imperativ de generație înțelegere și acceptare.

Dr. A. N. MĂINESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

¹⁾ Mladenatz: Histoire des doctrines coopératives, Paris 1933, pag. 223

Contabilitatea în programul de studii la Universitățile din străinătate

Ceea ce este mai util, ceea ce este mai general, este cunoscut de toată lumea. Cunoașterea nu este un lux ci o necesitate. Nevoia de a ști, determină știința. Știința este o noțiune, ea are o definiție. Ceea ce este știință este produs al gândirii umane, rezultat al acțiunii omului asupra naturii.

„Cunoașterea câștigată și verificată prin observațiuni exacte și printr'o gândire corectă, formulată special și metodic într'un sistem rațional“ constituie știința. ¹⁾

De multe ori întâlnim pe planuri terestre deosebite aceiași gândire umană privind o anumită categorie de obiecte. Când gândirea învățatului Leibniz crea calculul infinitesimal, în altă parte, dincolo de canal, în laboratorul său Newton era frământat de aceiași idee. În vreme ce filosoful Kant se trudea să înfățișeze lumii geneza sistemului planetar, marele matematician Laplace, în Franța, era preocupat de deslegarea aceleiași probleme. Și multe alte coincidențe de acest fel întâlnim în istoria științelor.

O disciplină științifică ale cărei principii sunt tot mai precis conturate de gândirea cărturarilor, în diferite țări, este contabilitatea. Legile și principiile ei nu au adus, e drept, o revoluție în spațiul ecumenic. Contabilitatea s'a afirmat însă în viața social economică unde a contribuit și contribuie încă, în mare măsură, la progresul omenirii, inspirând prin metoda și cunoașterea ei, încredere în acțiunile viitoare.

Preocupările gânditorilor contabili se manifestă în diferite țări cu aceleași tendințe de a preciza poziția contabilității, obiectul ei și legile care guvernează prelucrarea materiei contabile. De aci se deschid căile spre adoptarea unui cadru de conturi. Se va oferi astfel prilejul unificării tehnicii contabile, fapt dela care viața economică

---

¹⁾ Walton Accounting-Langer, Lecture 1, Accounting science R. 1, Published by Walton School of Commerce, 1928, citat după Standard Dictionares.

în plin progres și mai ales comunitățile sociale de muncă vor dobândi un real folos.

Evolutiv, gândirea contabilă se află într'un stadiu foarte înaintat. Analizând comparativ curente de gândire din bibliografia streină și dela noi din țară, observăm pe tărâm științific o coincidență a problemelor doctrinare în gândirea autorilor contabili, în centrul Europei, dincolo de ocean, în U. R. S. S., în țara noastră și desigur și în alte țări.

Contabilitatea a devenit atât de utilă, binefacerile ei atât de recunoscute încât e greu să aflăm astăzi un sector în spațiul social economic organizat în care contabilitatea să nu-și afe o largă aplicare. Exploatarea cu resurse modeste, marile întreprinderi economice, asociațiunile fără scop lucrativ, trusturi și consorții, gospodăria publică în general și economia planificată, toate fac apel la contabilitate. „Ea vrea să fie o busolă de orientare dar și un mijloc de supraveghere spre a semnală lacune și neajunsuri de orice fel și pentru a provoca intervențiuni de remediere în caz de necesitate“¹⁾.

Contabilitatea nu este o alchimie. Ea este o realitate. Teoriile ei sunt acceptate astăzi de toată lumea civilizată. Aplicate, teoriile contabilității deschid poarta ordinii, drumul progresului. Evoluția gândirii contabile în diferite părți ale globului, în aceleași direcții, aduce tot mai mult prestigiu contabilității. Exploratorii domeniului contabil au transformat contabilitatea într'o știință vie, într'o disciplină utilă. Știința contabilă îmbină într'o perfectă armonie, teoria speculativă abstractă, cu realitatea fenomenelor ce le studiază, oferind prin această dualitate cunoaștere și eficiență. Iată verificarea științei contabile! Studiul contabilității îl întâlnim cu secole în urmă. Au fost și vremuri când cunoștințele contabile nu erau date bucurosi la iveală. Zarul acelor vremuri a căzut și valoarea educativă a contabilității este tot mai evidentă. Pretutindeni întâlnim contabilitatea între obiectele de studii din programa învățământului secundar și în loc de frunte în programul cursurilor la Universitățile și Academiiile cu preocupări economice.

Prezint câteva aspecte din gândirea contabilă americană. Suntem în fața tratatului „Principles of Accounting“ — Principii de contabilitate — de H. A. Finney, Ph. B., C. P. A., profesor de contabilitate Universitatea Northwestern, editor la Journal of Accountancy, departamentul studenților, Chicago.

¹⁾ Prof. Dr. Dumitru Voina, Curs de Contabilitate generală, 1944. — Prefață.

Tratatul Prof. Finney ne înfățișează desigur o concepție americană asupra contabilității, concepție întărită cu girul omului de știință contabilă dela Northwestern-University.

Principles of Accounting, vol. I, cuprinde 30 capitole în 640 pag. Aceasta ar fi, dacă am desprins bine din prefața tratatului, conținutul cursului de contabilitate pt. studenții anului I în *advanced accounting*.

Desprindem esența câtorva capitole.

În capitolul I, întâlnim subcapitolul prim: Ținerea registrelor și contabilitatea, cu precizarea: se vorbește de principii de contabilitate și de metode pentru ținerea registrelor (pag. 1). Desbătând paralelismul și înțelesul acestora, autorul american conchide: „contabilitatea și ținerea registrelor se disting, pentru că contabilitatea este o știință pe când ținerea registrelor este o artă, cu alte cuvinte contabilitatea este o sumă de teorii și de principii, pe câtă vreme ținerea registrelor aparține domeniului tehnic“.

Reținem tot din cap. 1, pag. 10-11, următoarea clasificare a conturilor:

1. Conturi de bilanț sau reale, al căror sold reprezintă activ, pasiv și capital propriu.
2. Conturi de Profit și Pierdere, sau nominale al căror sold reprezintă modificări în averea curată, determinate de realizări și consumațiuni.

3. Conturi mixte, al căror sold reprezintă o modificare în activ ori în pasiv pe de o parte și câștig sau pierdere de altă parte.

Criteriile care au determinat această clasificare apar evidente în urma prezentării egalităților contabile ivite în urma modificărilor ce intervin în cadrul activului, în cadrul pasivului și în averea curată. Fără îndoială concepția profesorului american se aliniază în aceeași direcție cu a autorilor W. le Coutre, Obst, Leitner, doctrinari contabili cu renume și apărători ai teoriei materialiste cu trei serii de conturi. Cunoaștem conceptul materialist tricontist:

$$\text{Activ} = \text{Pasiv} + \text{Capital propriu.}$$

În felul acesta vom putea urmări gândirea contabilă a prof. Finney, când stabilește clasificarea de mai sus și egalitățile contabile pe baza modificărilor intervenite în cadrul elementelor de activ, de pasiv în sens restrâns și de capital propriu astfel:

1. Dacă un element de activ sporește . . . . și se debitează
alt element de activ se reduce
sau un element de pasiv sporește
sau sporește capitalul propriu } și se creditează

2. Dacă un element de activ se reduce . . . . și se creditează
alt element de activ sporește
sau se reduce un element de pasiv } și se debitează
sau se reduce capitalul propriu }
3. Dacă un element de pasiv sporește . . . . și se creditează
alt element de pasiv se micșorează
sau sporește un element de activ } și se debitează
sau se micșorează capitalul propriu }
4. Dacă un element de pasiv se reduce . . . . și se debitează
alt element de pasiv sporește
sau se reduce un element de activ } și se creditează
sau sporește capitalul propriu }
5. Dacă sporește capitalul propriu . . . . . și se creditează
alt element de activ sporește
sau se reduce pasivul } și se debitează
6. Dacă se reduce capitalul propriu . . . . . și se debitează
alt element de activ se reduce
sau pasivul sporește } și se creditează.

Odată stabilite aceste reguli determinate de modificările ce intervin în egalitatea de baza $A = P + C$ ¹⁾ în urma faptelor economice și sociale, capitolul următor se prezintă intitulat „Profits“. Evident, beneficii apar în contabilitate la sfârșitul perioadei de calcul contabil. Noțiunea de profit este legată, în capitolul II, de aceea a perioadei contabile. Sfârșitul perioadei de calcul materializat în bilanț pretinde un discernământ și o logică clară „sau beneficiul va fi stabilit inexact“. Rutina și simpla deprindere numai, nu sunt suficiente daruri celui ce vrea să stabilească poziție mijloacelor de acțiune la o epocă determinată. Desbaterile asupra clarificării raportului gestionar între exercițiul încheiat și cel următor, relevă erudiția autorului și bogată documentare contabilă de ordin științific.

Alături de contul auxiliar Profit și Pierdere sau contul Realizări — Profit and loss or Revenue, — autorul prezintă poziția consumațiunilor avansate și a veniturilor restante, pe de o parte, și consumațiunile restante și veniturile încasate anticipat, pe de altă parte, cari formează o clasă distinctă în bilanț sub denumirea „Accrud items“ accrud expence and income, *Deffered items*, deffered charge, deffered credits (ch. 2., pag. 6—7).

Un subcapitol intitulat „Capital and revenue expenditure“ mar-

¹⁾ Assets = Liabilities + Net work vezi Gh. H. Camerlynck — A Bel-tette, Handbook of Commercal English, Paris 1928: assets = activ, pag. 250.
: Liabilites = passif p. 261.

chează tratamentul cheltuelilor în contabilitate. Astfel primele „capital expenditure“ majorează averea, se pot afecta cu ușurință elementului de avere pentru care s'au efectuat. Ele se înregistrează în conturi „reale“. Celelalte cheltueli, „revenue expenditure“ depind de natura consumațiunii și se înregistrează fie în conturi nominale fie în conturi mixte (ch. 2, pag. 5).

În felul acesta conturile cari țin evidența consumațiunilor majorează debitul contului, „Realizări“ și ca atare au efect substractiv asupra capitalului propriu.

În continuare, două capitole se referă la analiza situațiilor contabilității și a bilanțului. Între lucrările preliminară bilanțului cu caracter de sinteză remarcăm „cheia preliminară“ - working-papers - care oferă o privire de ansamblu, acel „bird's eye“, fazele tuturor operațiunilor sub durata perioadei de calcul contabil. Durata unei perioade contabile nu este legată de noțiunea an. Ea poate fi un an, dar calculul contabil se poate referi și la o fracțiune de an (1, 3, 6 luni). Prezentăm formularul *working-papers* întocmit de contabilitate la determinarea costurilor :

Titlul conturilor din cartea mare	Balanța de verificare		Nivelarea		Fabricațiuni		Vânzări		Profit și Pierdere		Bilanț	
	D	C	D	C	D	C	D	C	D	C	D	C

Cu ajutorul acestei lucrări de sinteză, prin operațiunea nivelării se afectează contului „Fabricațiuni“ toate consumațiunile de bunuri și energie, aferente procesului de fabricație, ținându-se seama de stocul de materii aprovizionate, existente. Se stabilesc astfel costurile. Legătura se face apoi între contul Fabricațiuni, contul Vânzări și contul Profit și Pierdere. În sfârșit soldul Profit și Pierdere, ca diferență între consumațiuni și realizări reprezintă beneficiu ori pierdere iar coloanele bilanțului indică poziția conturilor cu soldurile ce urmează să figureze în bilanț (ch. 2, pag. 16).

Când este vorba de analiza bilanțului sunt înfățișate criteriile de clasificare a activului și pasivului fiind preferat criteriul economic-juridic și apoi un capitol întreg este rezervat calculului com-

parativ statistic. Datele prezentate de situațiile contabile, cifrele conturilor din bilanț, precum și datele prezentate de contul Realizări, la sfârșitul unei perioade de calcul se compară, analizându-se structura averii și resursele ei. Se stabilește apoi prin metoda procentajului, măsura în care a contribuit fiecare element de avere și de resurse la crearea beneficiului precum și cauzele cari determină o eventuală pierdere. Metoda procentajului se aplică și la determinarea felurilor de costuri în raport cu cantitatea de produse obținute. Deasemenea prin această metodă se mai stabilesc și relațiile cifrelor planului economic inițial cu realizările în timpul exercițiului. Comparația se face și între bilanțurile mai multor perioade. Interesează aci nu numai raportul între resursele proprii și streine, poziția averii față de resurse, lichiditatea și exigibilitatea; este studiat dinamismul fiecărui element de activ și pasiv în circuitul intern și extern al valorilor, poziția grupelor de conturi față de clasa dominantă, echilibrul investițiilor în raport cu averea circulantă, precum și situația fiecărui element de activ și de pasiv la sfârșitul exercițiului încheiat față de poziția avută în gestiunile încheiate anterior.

Pentru prezentarea comparativă a datelor se utilizează numerii indici. Acest aspect american de a prezenta datele contabile este un mijloc ușor și clar pentru observarea eventualelor neajunsuri și pentru înlăturarea lor. În capitolele următoare aflăm variate sectoare economice și financiare caracteristice prin operațiunile lor, unde contabilitatea este chemată să aducă lumină, claritate și cunoaștere deplină, prin valorificarea principiilor ei. Reținem din capitolul „Vânzarea în consignație“ apariția conturilor cu funcțiune interimală — memorandum entry ¹⁾, o dovadă în plus de logică universală în gândirea contabilă. Și în sfârșit mai prezentăm din tratatul Profesorului Finney capitolul 28, Inventories. Se pare că în ceea ce privește problema evaluării la inventar, problemă care preocupă pe mulți doctrinari și cere o temeinică documentare contabilă și un raționament clar, profesorul Finney, este adeptul bilanțului organic. Astfel este preconizat ca etalon de evaluare, valoarea zilei, strâns dependentă de variațiunile conjuncturale ale pieții. Desbătută pe larg problema evaluării este înfățișată și după opiniile din bibliografia americană. Întâlnim aci opiniile autorului R. H. Montgomery din „Auditing theorie and practice“. În concepția ace-

¹⁾ Finney, Principles of Accounting, cap. 13, pag. 11.

stui autor evaluarea la inventar se poate face, adoptând ca etalon valoarea zilei, valoarea de achiziție (în caz de inflație), valoare de înlocuire, și evaluarea la prețul de vânzare.

În continuare este analizată noțiunea de „cost“. Ce este cost? „Este destul de ușor să vorbim de costul mărfurilor dar nu este totdeauna ușor să determinăm costul“. (ch. 28, pag. 7). Costurile incidentale, costuri de producție, dobânda element de cost¹⁾ reducerile de preț și costurile, și în general calculul de valorificare primesc în Principles of Accounting o amplă dezvoltare.

Regretăm că nu putem pune la îndemâna celor interesați, măcar în mod succint, principiile cuprinse în volumul II din tratatul amintit. Din indexul alfabetic atașat primului volum, deducem că volumul II, cuprinde tot 30 capitole. Ar fi util să cunoaștem și alte preocupări ale gânditorilor contabili americani și ar fi, credem, de un real folos și celor ce socotesc că s'ar putea învăța contabilitatea în câteva lecțiuni.

Alături de principii de contabilitate o lucrare de documentare contabilă ne prezintă autorii A. B. Curtis și J. H. Cooper cu titlul „Mathematics of Accounting“ New-York Prentice Hall inc. 1929, în 397 pagini. Cele 397 pagini, Matematici de contabilitate, vreau să fie un manual practic pentru „studenții în contabilitate“ precum și un informator pentru deținătorii titlului de contabil public și privat. Este suficient să scrutăm conținutul celor 397 pagini din Matematici de Contabilitate ca să ne dăm seama câtă seriozitate și câtă bază rațională se cere celui care vrea să îmbrățișeze studiul contabilității.

Tot atât de vast se prezintă tratatul „Walton-Accounting Langer în 32 capitole, 541 pagini destinat lucrărilor practice în cadrul seminariilor de contabilitate.

Capitolul întâi, Contabilitatea știință, precizează poziția științifică a contabilității și obiectul ei.

„Contabilitatea ca știință este o sumă de norme contabile acumulate și stabilite, formulate sistematic, cu privire în general la principiile ce guvernează aplicarea acestor norme ca legi.“ (Lecture 1, pag. 1.)

„Este clar că studiul temeinic al contabilității descopere puterea de analiză, crează îndemânare în gândirea sănătoasă, și facilitează judecata corectă dela cauză la efect și viceversa“. (Idem.)

¹⁾ Vezi și dr. Rolf Tricke, Der Markt als Grundlage des Preispolitik in Zeitschrift für Betriebswirtschaft, Heft 2, 1934, pag. 74.

Concluziuni

Intre cele două fronturi care desbat fundamentul științific al contabilității, gândirea specialiștilor americani acordă contabilității caracterul de știință. Alegerea acestui caracter nu este făcută în mod arbitrar. Prezentarea sumară a conținutului celor trei tratate de contabilitate socotim că evidențiază elocvent modul în care este concepută contabilitatea precum și gradul științific superior în care se manifestă studiul contabilității în universitățile din S. U.

Departa de a încadra contabilitatea în obiectivul de studiu al altor discipline ori de a considera contabilitatea ca un supliment sau ca o subdiviziune a nu știu căror științe, înțelegerea și studiul contabilității se caută în propriul ei domeniu. E și firesc să fie așa. Contabilitatea își are legile ei și limba ei. Cercetătorul obiectiv nu va putea afla în preocupările gânditorilor contabili americani vreo tendință de a face din contabilitate o știință cu teorii exclusiv economice ori cu altele de natură pur juridică, matematică ori statistică. Lectura tratatelor de mai sus dă tocmai satisfacția de a afla rezolvate problemele de contabilitate prin puterea acestei științe, prin logica ei.

„Accounting is a logical study“...¹⁾ Contabilitatea este o știință logică, iată o afirmare fără nici o pretenție de exagerare. Am abordat la începutul acestei expuneri fenomenul coincidențelor în gândirea științifică. O comparație a ideilor din bibliografia noastră din ultima vreme cu „principiile“ tratatelor americane, ar adevări cu ușurință această afirmare. Nu cunoaștem, evident, ultimul aspect al gândirii contabile americane. Comparativ, ne limităm doar la termenul „resurse“ *recource* care în tratatul Prof. Finney are tendința să înlocuiască termenul capital propriu.²⁾ Remarcăm că literatura noastră cunoaște recenta apariție a termenului „resurse“ în locul noțiunii capital (total)³⁾

În țara unde s'a pus pentru prima oară problema normalizării contabilității, acum o jumătate de veac, preocupările specialiștilor ridică știința contabilă la rangul ce deține, prin marea ei orizont în câmpul fenomenelor economice și sociale.

Nu este vorba aci de debaterile în jurul caracterului științific al contabilității. Este bine însă, să se cunoască ideile pure, cari

¹⁾ Walton Accounting-Langer, Lectura 1, pag. 1.

²⁾ Finney, Principles of Accounting, New-York 1929, pag. 1, cap. 25

³⁾ Voina, Contabilitate generală 1947, pag. 32-33.

se împărtășesc în Universități. Aceste idei nasc și cimentează confraternitatea spirituală universală și se așează, stilizate, în slujba progresului mondial.

Fără să bagatelizeze știința contabilității, teoreticienii de seamă împletesc teoria cu practica și încheagă în lucrările lor cele patru sectoare ale contabilității, într'un tot organic, evidențiind caracterul ei științific prin puterea de cunoaștere, de prevedere și mai ales prin netăgăduita și marea ei utilitate.

Asistent DUMITRU RUSU

Problema existenței muncitorești la E. Zola

Naturalismul lui Emil Zola nu se reduce numai la studierea unor cazuri anormale, sau a diferitelor tare fiziologice, care măcină viața membrilor familiei Rougon-Macquart. Dacă aspectul experimental al romanelor sale lasă uneori de dorit, ar fi o greșeală să neglijăm fondul uman și semnificația socială pe care ele o ascund.

Zola nu este numai un pasionat al fișelor documentare, ci, mai degrabă, un admirabil evocator al unei existențe tragice, dureroase, în luptă continuă cu vicisitudini de ordin moral sau material.

Eroii romanelor sale nu sunt simple personificări ale deformațiilor fiziologice sau psihice de care romancierul se arată preocupat. Structura lor este cu mult mai complicată, înglobând o notă de largă umanitate care le dă o viață proprie, intensă și mai totdeauna dramatică.

Această viață care lua forme de manifestare cu totul opuse ideilor criticilor literari din acea epocă¹⁾ nu va fi privită nici cu simpatie nici cu obiectivitate. Totuși, îi revine lui Zola meritul de a fi primul scriitor care a prezentat existența tragică a lucrătorului francez, din epoca sa.

Zola vrea să realizeze prezentarea unui crâmpet din viața muncitorului parisian, desigur, nu tocmai luminos dar dureros de adevărat. Și romancierul nu se mulțumea numai cu documente livrate; adeseori se plimba el însuși prin cartierele muncitorești pen-

---

¹⁾ Barbey d'Aurevilly numea pe Zola „un artiste en fange (Voir Pierre Martino: *Le Naturalisme français* p. 191 (Ed. Ar. Colin și mai departe. A de Pontmartin sau Scherer, Sarcey. 2.) Pierre Martino — *Le naturalisme français* pag. 66.

tru a-și da seama de toate detaliile și caracteristicile vieții; s'a exagerat teza acestui roman, reducându-l la o operă tendențioasă.

Zola n'a vrut să demonstreze, ci să prezinte, întocmai ca Balzac sau Flaubert, o existență dureros de tragică.

Tânără spălătoreasă Gervaise Macquart aparține numeroasei categorii de lucrători nefericiți în viața sentimentală. Devotamentul și hărnicia nu aveau darul să impresioneze pe concubinul ei; de altfel Lantier era un egoist, un om fără scupul, leneș și ambițios în acelaș timp. În zadar încearcă Gervaise, să-i proiecteze speranța unui viitor mai luminos; Lantier este incapabil să vadă, să gândească, să spere. Băutura îl mulțumește pe deplin. Un om banal care constituie prima încercare în existența Gervaisei. Cu forța ei tinerească va căuta să-l redreseze, să-l aducă pe calea cea bună, va lupta cu indolența lui, va suporta brutalitățile, va trece cu vederea umilințele, pentru ca la urmă să-și dea seama că totul e zadarnic. Lantier o părăsește așa cum ai abandona o haină care nu-ți mai place nu din alte motive, ci numai că te-ai obișnuit cu ea. Dealtfel în lumea lui Zola, Lantier nu reprezenta lucrătorul său cel puțin nu-l mai reprezenta, nefiind capabil de nici-un efort fizic sau moral.

Ca om, Lantier nu mai poate conta fiind o brută al căruia singur ideal este existența animalică.

Viața de familie îi rămâne cu totul indiferentă.

Nu o înțelege, căci îi lipsesc elementele prin care ar putea-o aprecia. Lantier este un amoral, un iresponsabil; un tată fără sentiment patern, unul din acei mulți pierdevară care dezonoarează viața Parisului.

Durerea Gervaisei atunci când Lantier o părăsește este o consecință a dragostei sale înșelate, este constatarea inutilității eforturilor făcute în acești ani de privațiuni, de mizerie morală și umilință, pentru a-și putea întemeia o familie. Furia ei care izbucnește năvalnic contra Virginiei este ultima licărire de luptă ce mai poate pălpâi în trupul ei plâpând și ros de sărăcie.

Bătăia celor două femei, lupta aceasta pe viață și pe moarte, simbolizează ultimul strigăt de desnădejde contra nedreptății ce i

s'a făcut. Gervaise, Virginia și toate camaradele ei, sunt reprezentantele unei clase sociale care nu cunosc codul unor false conveniențe, disprețuind moravurile ipocrite ale burghezimei. Conflictele lor se rezolvă pe loc și spontan, fără prolog sau intortochieri. Prieteniiile sau dușmaniile nu cunosc arta camuflării sau jocul savant al mistificării. Ele sunt pornite spontan din inimă și se rezolvă spontan. De sigur că pentru mulți critici scena ar părea prea brutală, uneori copilărească sau de prost gust. Totuși nimeni nu-i poate nega imensa *doză de uman* care o animă dela început până la sfârșit.

Este atât de arzătoare pasiunea cu care se bat cele două femei încât întreg cartierul ia parte la această luptă. Fiecare urmărește gesturile, vorbele, trăind la maximum tensiunea conflictului declanșat. Eroii lui Zola, rămân numai oameni, care n'au cunoscut și nu cunosc deformațiile unei vieți sociale dictate de conveniențe sterpe. Ei trăiesc instinctiv dar sigur. Instinctul lor îi conduce întotdeauna bine, atunci când ei nu poartă asupra lor plaga unei eridități prea încărcate.

Sănătatea fizică a Gervaisei nu-i îngăduie să rămână zdrobită sub lovitura primită. Curajul ei în luptă cu viața este mare și prin el, ea reușește să se ridice. Lucrătorul Coupeau, prin prietenia lui, îi oferă un sprijin de netăgăduit. Bonomia, sinceritatea, naturalețea acestui om îi făcea plăcere, dându-i speranța, oarecum nemărturisită că mai există totuși în lume, oameni cu care te poți înțelege și în care poți avea încredere. Dacă la început, Gervaise refuză propunerile de căsătorie ale lui Coupeau este pentru că vrea să fie liberă, independentă, să-și poată câștiga viața muncind în mod cinstit.

Idila lor începe în jurul acelei cârciume blestemată care avea să-i urmărească ca o fatalitate viața întreagă. Oricât ar fi vrut Gervaise să rămână tare, singurătatea nu-i priia. Pe de altă parte, Coupeau ca un geniu rău nu înceta cu insistențele. Vrea să se însoare cu orice preț. Prezența Gervaisei în viața lui i-ar fi oferit o garanție de stabilitate, chiar aducându-i ca dar de nuntă pe cei doi copii a lui Lantier. Familia însă, familia lui „les Lorilleux“ nu vedea cu ochi buni această căsătorie. Gervaise era săracă, el la fel.

Evocarea mediului muncitoresc este făcută de Zola cu aceeași măiestrie cu care Balzac a știut să evoce mediul burghez în „Père Goriot“. Casa din Str. „La Goutte d'or“ este o adevărată cazarmă cu 6 etaje. Acolo, în cămăruțe strâmte, în miros ranced de mucegai și gunoi, lucrătorii își duc viața lor grea, sub apăsarea lipsurilor de tot felul. În aceeași cameră, mănâncă, dorm, se spală și cresc copiii și tot acolo mor. Nimic nu le poate schimba viața. Iată-l pe Lorilleux ocupând o cămăruță la al șaselea etaj. Lucra fire subțiri de aur; și deși îi trecea prin mâini mii de metri de metal prețios totuși nimic din meschinăria, vieții sale nu se putea schimba. Zi de zi, ochii îi deveneau mai roșii, iar accesele de tuse seacă îi înăbușau pieptul. În altă cameră un lucrător în carton; mai departe, o spălătoreasă. Din încăperile strâmte se auzeau, fie un scrâncet de copil, fie un scârțâit de leagăn. Din când în când răbufnea în afară, înjurături sau zgomote surde de lovituri. Mizeria și nesiguranța înăcriseră sufletul acestor oameni exploatați de aviditate din ce în ce mai pronunțată a patronilor; și totuși acești oameni sunt mândri de meseria lor, au sufletul cinstit și cred în viață, poate chiar într'o viață mai bună, cu toată sudoarea ce li se prelinge pe față și cu toate lipsurile pe care le îndură. La începutul căsniciei lor, Coupeau și Gervaise, vor luptă amândoi din răspuțeri pentru a-și clădi un cămin sigur și comod.

S'au căsătorit ca doi săraci, cu bani de împrumut: „Cependant, Coupeau n'avait pas le sou. Sans chercher à crâner, il entendit agir en homme propre. Il emprunta 50 francs à son patron.“ Gervaise deasemenea, se puse serios pe muncă pentru a face față onorabil tuturor cerințelor. Ascensiunea lor merge progresiv, până în momentul când cu banii împrumutați de Goujet, Gervaise își cumpără magazinul pe care avea să-l transforme în spălătorie. Energia ei, bunul simț, și dragostea de muncă dau aparența unei mențineri în normal. Totuși, după accident, Coupeau pierduse obiceiul să mai lucreze, începuse să iubească băutura. De acum, viața familiei se va transforma într'un șir nemărginit de certuri și neînțelegeri. Nimic nu mai putea să-i oprească în lunecarea vertiginosă pe panta decadenței. În zadar, Gervaise făcea toate efortu-

rile să se oprească. O fatalitate inexorabilă îi urmărea. Dela un timp, însăși ea obosise. Lucrurile mergeau din ce în ce mai prost. Reîntoarcerea lui Lantier, prezența lui în menajul Coupeau constituia un element de dezagregare. Datoriile îl sugrumau. Clientela începuse să o părăsească. Influența nefastă a alambicului lui „Père Colombe“ se făcea din ce în ce mai simțită, până când însăși Gervaise căzu sub influența lui. Mizeria se instaură în regină atotstăpânitoare în momentul când sub presiunea lui Lantier, și a datoriilor tot mai necruțătoare, Gervaise acceptă să-și vindă atelierul. Zi pe zi, un cerc nefast îi strânge tot mai puternic, reducându-i la o stare de îngrozitoare decadență. Gervaise murea de foame, Nana fica lor făcea prostituție în cartier, Coupeau sub apăsarea băuturii diabolice va muri într'un azil — pradă acceselor de *delirium tremens*.

Existența Gervaisei, este legată de aceia a întregului cartier.

Ar fi o imposibilitate să ne-o imaginăm transplantată pe un plan diferit.

Ea se desvoltă ca o consecință directă a mediului care i-a dat viață, un mediu care nu cunoaște constrângeri de ordin moral, ci numai pe acelea materiale sau fizice; cinstea și bunătatea tinerei femei, sunt rând pe rând corupte de oameni și perversitatea lor.

Gervaise este o mamă devotată, dar Lantier în egoismul său masculin o abandonează. Ea nu are cui să se plângă, deoarece nimeni n'ar asculta-o. Și totuși această femeie infirmă și slăbită de tot felul de privațiuni știe să lupte, pentru a-și croi o viață mai ușoară. Gervaise face parte din categoria ființelor naive. Nu știe să cunoască oamenii și deși ar vrea să fie prudentă este invinsă de credulitatea excesivă.

Căsătoria ei cu Coupeau ar părea la început că se desfășoară sub auspicii fericite, și poate că așa ar fi fost dacă Coupeau n'ar fi ca ea un om slab. Însăși titlul romanului, arată că toată viața personajilor pulsează în jurul „cârciumei“ blestemată și a alambicului drăcesc care își picura veninul în sufletul și sângele acestor oameni slabi.

Nu știm dacă Zola la epoca când a scris „l'Assomoir“ era un socialist convins ¹⁾ însă un lucru e sigur; arătând starea dez-

¹⁾ Pierre Martino afirmă că Zola nega acest lucru: „En 1877 il se refusait à être appelé un écrivain démocratique et quelque peu socialiste“.

truoașă pe care o creiază ravagiile alcoolului, el pleda pentru o ameliorare a existenței muncitorești. Căci, toți oameni care trăesc în acest roman sunt buni sau ar putea fi buni, dacă nu s'ar lăsa otrăviți de alcool. Bijard care-și omoară copilul în bătai sau „père Bru“, sunt abrutizați de rachiu. De aci sărăcia, bestialitatea, lenea, într'un cuvânt mizeria. Alături de acești naufragați ai sorței care trag după ei pe Gervaise și Coupeau, — găsim oameni într'adevăr remarcabili așa cum este fierarul Goujet. — Goujet nu este o *exceptione, ci un reprezentant al adevăraților muncitori parisiene.*

Stăpân pe sine, pe acțiunile și sentimentele sale, acest om robust cu priviri calde, este o forță pe care o respecti. Dragostea lui pentru Gervaise este o intuire a fondului bun și onest care stătea ascuns în sufletul acestei femei.

Ar fi vrut s'o ridice până la el s'o salveze din mocirlă în care se zbătea. Gervaise simțea acest lucru, l-ar fi dorit, își dădea seamă că lângă Goujet, ea ar fi putut realiza mult, dar nu era capabilă să evadeze din strânsoarea cercului. Goujet era pentru ea un sprijin moral, o speranță, intuiția unei lumi pe care ea n'o cunoscuse.

Prinsă în lanțul diverselor tragedii care o înconjurau, Gervaise se ofilea, până când va succomba devenind o epavă.

Atunci când își va da seamă ca totul e pierdut, Gervaise cade într'o stare de toropeală, de indiferență pentru orice s'ar întâmpla.

Târâtă de Coupeau își îneacă amarul în rachiu; în curând însă numai are bani nici pentru o bucată de pâine. Incepe ultima fază cea mai dureroasă: vânătoarea după bărbați noaptea târziu, prin cartierele mărginoase, sumbre și imibate în fum.

De altfel problema prostituției constituie una din temele acestui roman. Educația familială și mediul îi sunt foarte prielnice.

Nana fiica lui Gervaise și Coupeau, va fi sortită încă din fragedă tinerețe. Ambianța cartierului, aluziile grosolane, unele scene pe care le vede în familie (între Lantier și mama sa), temperamentul său pasionat toate o împing spre desfrâu. Dealtfel Nana purta în ea o curiozitate bolnăvicioasă, pe care nimic în lume n'o putea

opri să n'o satisfacă. Lipsurile și mizeria morală care o înconjurau nu avea darul s'o mențină pe calea cea dreaptă.

Nana, va fi o floare otrăvită crescută printre bălării în tovă rășia acelor golani pentru care depravarea formează una din cele mai gustate voluptăți.

Coupeau căuta s'o oprească, administrându-i câteva corecții fizice. Răul nu putea fi extirpat prin pumni, el își avea rădăcini mai adânci în însăși carența autorității paterne.

L'Assomoir (1877) prezintă partea negativă a vieții muncitorești, într'o epocă când ea nu era încă organizată. Ideile socialiste încep să circule, bine înțeles, la început destul de timid, dând naștere la discuții și interpretări.

Lantier, cu toată carența, morală de care suferea, este entuziasmat de schimbările care încă plutesc în aer. „Vreau suprimarea militarismului, și fraternitatea popoarelor... Vreau desființarea privilegiilor, a titlurilor și a monopolurilor... Vreau egalitatea salariilor, repartizarea beneficiilor, glorificarea proletariatului.“

Aceste deziderate mai târziu aveau să prindă consistență și deja în „Germinal“ (1885), Zola va căuta să le dea o mai mare amploare.

Romanul întreg este o sumbră prezentare a unei clase sociale din viața Parisului. Zola a urmărit prezentarea unei stări de lucruri, desigur triste, dar pe atât de adevărate. Societatea și autoritățile nu făcuseră nimic în acea vreme pentru ameliorarea vieții muncitorești. Mizeria morală și fizică era atât de înfloritoare încât viciile de tot felul puteau încolți în deplină libertate.

„L'Assomoir“ este primul protest ridicat de un literat în favoarea celor nepăstuiți, este primul proces verbal, conținând un sever rechizitoriu la adresa celor care trebuiau să vadă și să audă.

De altfel ce ne putem aștepta dela Coupeau care nici nu știa să-și scrie numele, dela „Mes Bottes“ sau ceilalți prieteni ai lui, tot atât de analfabeți ca și el? O schimbare în viață familială, sau o cristalizare a conștiinței profesionale nu se puteau realiza până când muncitorimea prin lupta organizată nu va obține o îmbunătățire a felului de viață o ridicare a nivelului cultural, o scăpare din întunec.

Zola, este adevărat, nu oferă soluții în romanul său. El se mărginește la o expunere sugestivă a unei stări de lucruri. Marele lui merit este faptul că pentru prima oară se pune prin romanul său problema existenței muncitorimei.

Până la el, nimeni n'avusese nici interesul nici curajul s'o aducă la lumina zilei într'un mod așa sincer, am putea zice chiar brutal. Lucrătorul parizian și viața lui l-au interesat prin excelența „Dans mon plan général, je me suis vivement préoccupé de présenter tous les types saillants d'ouvriers que j'avais observés. J'ai cherché et arrêté mes personnages de façon à incarner en eux les différentes variétés de l'ouvrier parisien“.¹⁾

Crearea climatului muncitoresc din acea epocă, a fost preocuparea de căpetenie a lui Zola. L-a prezentat așa cum l-a găsit, desigur, într'o perspectivă nu tocmai luminoasă pentru că nu ar fi corespuns realității.

Zola n'a căutat să idealizeze ci să rămână obiectiv.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
GERMINAL

Dacă în „l'Assomoir“ (1877) Zola se mărginea numai la o evocare a mizeriei morale și materiale în care se sbătea muncitorimea pariziană, în „Germinal“ care apare cu 8 ani mai târziu (1885) el pune problema conflictul dintre muncitori și capitaliști... Încă dela începutul romanului, conflictului mocnește prin revolta plină de ură a muncitorului Bonnemort — căruțașul cu figura oboșită, cu ochii trași, înecându-se de o tuse cronică și scuipând cărbune. El este tristul crainic care anunța desfășurarea simfoniei tragice.

Germinal este romanul minierilor, al vieții lor de cărtiță, de sacrificiu și de renunțări. Familii cu mulți copii, care-și duc existența în aceleași cămăruțe întunecoase ca și frații lor din Paris, socotind până la ultimul ban pentru a-și putea cumpăra pâinea de toate zilele, familii unde dela străbunic până la nepot, fiecare rămâne credincios minei unde lucrează.

¹⁾ Pierre Martino, op. cit. pag. 75.

Etienne Lantier — fiul Gervaisei — de meserie mecanic — ajunge la mina Voreux și parcă atras de un geniu rău — se angajează ca „hercheur“ (căruțaș la vagoanele de mineral). Incetul cu incetul, e introdus în atmosfera minierilor, în acel climat aspru, trist și ceșos, în care vieța omului se confundă cu vieța minei. Etienne e un tânăr inteligent și muncitor, astfel că nu i-a fost greu să-și atragă nu numai încrederea șefilor, ci și simpatia tovarășilor. Acolo la sute de metri sub pământ, bărbați și femei muncesc, într'o atmosferă de strânsă fraternitate, cu fața congestionată de căldură, în aerul viciat și înăbușitor. Caterina fiica lui Maheu, își ajută tovarășul, un tânăr puternic, de statură înaltă, care venise din depărtări și pentru care ea simțea, fără să vrea, o simpatie pronunțată. Dealtfel prezența lui în mijlocul minierilor — aduse un suflu nou. Toată această massă de oameni, care până acum lucrase — ca vitele — sub apăsarea din ce în ce mai dureroasă a mizeriei, se desmorțise; începuse să-și dea seama de mizerabila condiție a existenței lor; Se adunară în jurul lui Etienne, pe care îl considerau ca un șef spiritual.

Etienne Lantier era un revoluționar, un revoluționar de altă structură decât prietenul lui Souvarine; credea că lumea cea nouă nu se va putea construi decât după ce „pământul a fost spălat prin sânge și purificat prin foc“. Etienne, dimpotrivă, cu entuziasmul lui tineresc, spera în triumful luptei socialiste. „O predispoziție la revoltă îl arunca în lupta muncii contra capitalului. Era vorba de Asociația Internațională a muncitorilor, de această faimoasă Internațională care se creia la Londra. . . Fără frontiere, muncitorii lumii întregi, ridicându-se, unindu-se, pentru a-și asigura pâinea pe care o câștiga.“ (Germinal pag. 157).

Înflăcărat de aceste idei, Lantier, începe propaganda pentru strângerea de fonduri și câștigarea de membrii. La început, activitatea lui mergea greu; uneori, se lovea de neîncrederea tovarășilor. Cu timpul, oamenii se convingeau de ajutorul pe care l-ar fi putut avea și mai ales, de posibilitatea liberării lor din jugul sclaviei. Obosiți și frânți sub exploatarea tot mai obositoare a Societății miniere, după multe dar nereușite încercări de a convinge pe

director că o scădere a salariului ar fi dezastruoasă, minierii declară grevă. La început, întreaga comunitate, deși cu greu, a suportat-o. Totuși, cu cât trece timpul, mizeria devenea din ce în ce mai necruțătoare. Băcanul nu mai dădea pe datorie, iar brutarul refuza orice credit.

Muncitorii lânzezeau, copiii se îmbolnăveau, lucrurile din casă dispăreau în fiecare zi în schimbul unei bucăți de pâine. Dar nimeni nu se gândea să cedeze și să se reîntoarcă la lucru. Cu fiecare ceas, creștea *ura* în contra acestei burghezii putrede care se hrănea din sângele muncitorilor. Dealtfel, capitaliștii acționari, cu viața lor îmbelșugată erau incapabili să intuiască revolta muncitorilor. Ei continuau să trăiască în acel dulce farniente lipsit de griji, preocupați de mărirea capitalului și de fericirea copiilor. Atunci când delegația minierilor se prezintă la directorul Hennebeau, rugându-i să revină asupra reducerii salariilor, expunându-i mizeria în care trăește familiile de muncitori, acesta le respinge cererea, amenințându-i. Viața devenise insuportabilă și atunci minierii trec la acțiune, distrugând mina Jean-Bart. Rând pe rând, toată regiunea este devastată. Revolta lor, înăbușită atâta timp, izbucnise într'un torent de nimicire și ură a tot ce reprezintă amintirea sclaviei lor. Femei, bărbați și copii, cuprinși de aceiași sete de răzbunare, distrugeau tot ce găseau în cale, orbiți de o furie imensă.

Cuprinși de panică, directorul și inginerul au chemat armata și jandarmii care au tras în muncitori. De data asta deruta îi cuprinse și muncitorii se retraseră ducându-și victimele. Acțiunea lor eșuase. În urmă rămase doar morți și jale. Souvarine — nihilistul — mecanicul cu sânge rece care asistase la toate svârcolirile muncitorilor, luă inițiativa unei lovituri mortale pe care s'o dea celor cărora i-a omorât prietenii. Într'o noapte, se furișă în mina Voreux și tăind cablurile, întreaga construcție se prăbuși în câteva ore, înghițită de apa care o inunda. Dar ceea ce este mai dureros este faptul că tocmai în acea noapte muncitorii, printre care se aflau — Caterina, Etienne și Chaval — se hotărâseră să reia lucrul. Nenorocirea lor conta puțin pentru Souvarine. Important era doar distrugerea, nimicirea acestui monstru „mina Voreux“ care reprezenta tirania capitalistă.

Romanul, fără să aducă nici o soluție, pune problema conflictului tragic între muncitori și exploatare. Cu vădită măiestrie, Zola evocă în linii sumbre dureroasa existență a acestor minieri cu înfățișarea fantomatică, livizi de foame, boli și suferință. Singura lor consolare este băutura și actul sexual. Încătușați în zalele grele ale efortului fizic, acești oameni, dela un timp, nu mai pot gândi sau, uneori nu mai vor să gândească. În sufletul lor nemulțumit, mocnește doar revolta, o revoltă mută, oarbă, care atunci când izbucnește se transformă într'o imensă dorință de nimicire. În marșul lor asupra minei Jean Bart, ei sunt animați de același suflu destructiv, care-i arde ca o flacără, transformându-i într'o forță oarbă cu instincte descătuseate. Strigătele de revoltă și ură se amestecă cu acela de „Vrem pâine“. Zola mănuește cu măiestrie, arta animării maselor și a evocării lor în proporții supraomenești.

Sunt pagini care ne fac să ne gândim la revolta truanzilor din Notre Dame a lui V. Hugo.

Cu cât nenorocirile sunt mai mari și lipsurile sunt mai dureroase, spiritul de solidaritate devine mai puternic. Mânați de aceleași năzuinți, uitând rancunile personale, muncitorimea devine o forță. *„Germinal« prezintă tocmai epoca de formare a solidarității clasei muncitorești sub apăsarea tot mai istovitoare a capitalismului.* Germinal este sumbra epopee a încercărilor disperate pe care muncitorii le fac în drumul lor spre eliberare.

Burghezimea reprezentată prin familia Grégoire și prin directorul Hennebeau este o imagină a spiritului egoist și interesat, neînțelegător și strâmt. Oamenii acestia trăesc numai pentru epidermă fără să fie animați de nici un elan. Fericirea lor consta dintr'o masă bună și în calcularea deventelor pe care le încasează. O societate în dezagregare fără nici o constantă morală, fără preocupări de alt ordin decât banul. Uciderea Ceciliei (fiica lui Grégoire) nu este o simplă întâmplare. Bătrânul Bonnemort — paralizat și neputiincios — într'un acces de nebunie și supremă încordare — sugrumă pe tânăra fată în fond nevinovată, dar simbolizând clasa agresoare. Este poate cea mai dramatică scenă din roman și în același timp, episodul cu cea mai largă semnificație.

În „Germinal“ lucrătorul om este copleșit și redus de dușmănia celor care-l exploatau.

În familiile burgheze, înțelegerea și armonia sunt doar aparente. Respectul pentru altul și încrederea în oameni lipsesc cu desăvârșire. Unul caută să înșele pe celălalt, urmărind numai satisfacerea interesului personal. Dealtfel, înșelătoria și minciuna, desfrâul și libertinajul sunt atât de adânc introduse în mediul familial încât nimic nu le mai poate vindeca. Iat-o pe Madame Hennebeau care-și înșeală soțul cu nepotul ei inginerul Negrel.

În acelaș timp tot ea pregătește căsătoria lui cu Cécile, pentru a-și asigura amantul. Dealtfel nimeni din acești potentai ai banului nu este mulțumit sufletește. În vânătoria lor după bani, rămân singuri și izolați de cele mai naturale afecțiuni. Sunt oameni cu sufletul sterp, de o lașitate înspăimântătoare atunci când văd că partida este pierdută, aroganți și neomenoși în relațiunile lor cu cei mici.

Situația muncitorilor sub al doilea imperiu francez, așa cum se degajează ea din romanul lui Zola, echivalează cu o sclavie modernă.

„Nu, într'un fel sau într'altul, trebuia să se sfârșească, fie legal, sau prin bună înțelegere, fie ca niște sălbateci arzând totul sau mâncându-se unul pe altul. . . căci secolul nu putea să se termine fără ca să fie o altă revoluție, aceea a lucrătorilor de astă dată, o grozăvie care să curețe societatea de sus în jos, și care o va construi cu mai multă curățenie și dreptate. (Germinal pag. 159.)

Între 1883—1885 aceste idei de redresare a clasei muncitorești, începuse să prindă o formă mai precisă. Karl Marx era citit și câștiga aderenți din ce în ce mai numeroși. Zola a studiat pe toți acești revoluționari ai societății, infiltrând ideile socialiste în tot decursul romanului, fără însă să transforme lucrarea sa într'un expozeu social. Mai înainte de toate, Souvarine, Maheu, Etienne Bonnemort nu sunt numai expresia acestor idei. Toate aceste personaje trăesc o viață intensă, proprie, eminentemente tragică dar promițătoare. Ei sunt pionierii deschizători de drumuri, cei care prin

sacrificiul vieții lor pun temelia societății de mâine. Însăși titlul romanului este semnificativ. *Germinal* — în calendarul revoluționar — este luna primăverii, când pământul rechemat la viață, primește sămânța care va încolți.

Din tragediile și suferințele acestor desmoșteniți, va apare o lume nouă, în care Zola crede și pentru care luptă.

Purtătorul de cuvânt al autorului este tânărul muncitor Etienne Lantier. El este conducătorul greviștilor, omul ales în care masa are încredere. Lantier este luptătorul convins și conștient de misiunea sa. Și la sfârșit, când își va da seama că acțiunea a ratat, el nu pierde curajul și merge mai departe. „De astă dată era o lovitură de umăr, dată unei societăți în ruină, și ei auziseră plesnitura sub pașii lor; simțeau cum alte lovituri se pregătesc, totdeauna altele, până ce vechiul edificiu, sdruncinat, se va prăbuși, dispărând ca mina Voreux. . . (pag. 261).

Mina Voreux, în jurul căreia oscilează viața atâtor sute de oameni, este simbolul tiraniei. Odată dărâmată, distrusă, în suflul lui Etienne crește nădejdea unei lumi nouă, a unei lumi ce va veni. Este lumea socialistă care va putea asigura un trai omenesc muncitorimei; prins de mirajul ei, Etienne Lantier își urmează drumul spre Paris, spre a întări organizația muncitorească.

Sfârșitul romanului se desfășoară pe un plan amplu, deschizător de drumuri nouă, promițătoare de lumină.

Munca minierilor este un imn aspru dar grandios care se va ridica din adâncimile pământului spre gloria libertății.

„L'Assomoir“ și „Germinal“ sunt o prezentare sumbră a situației muncitorimii franceze în prima jumătate a secolului XIX.

În „Le Travail“ Zola caută să dea o soluție utopică acestei stări de lucruri. Inginerul Froment ajutat de savantul fizician Jordan va redresa starea muncitorimei prin muncă, dragoste și știință. Muncitori vor organiza cooperative, vor participa la beneficiul producției, fiind astfel interesați în mărirea productivității.

Zola caută să demonstreze în acest roman absoluta necesitate a ameliorării vieții muncitorești. Problema analfabetismului, a familiei, a siguranței traiului de fiecare zi au fost rezolvate în colonia uzinelor de fier din Beauclair.

Aici se observă o mare eroare din partea lui Zola, care necunoscând legile de dezvoltare ale Societății, descrie și deci e convins că progresul și îmbunătățirea stării clasei muncitoare se datorează nu efortului colectiv al indivizilor și luptei contra oprimaților, ci geniului, voinței și spiritului clarvăzător, a unor „eroi”. Dar marxism-leninismul arată pe baze științifice cât de eronată e credința că istoria se făurește de către oameni singurateci, de către eroi, după cum iarăși s'a observat că intervenția oamenilor generoși nu a dus până la capăt revendicările masselor muncitorești, când acestea n'au căutat să-și făurească prin propriile forțe viitorul pe care și-l doreau.

GEORGE HANGANU

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

Cadrul de conturi din Austria

Normarea contabilității la noi este o problemă care a fost re-luată în discuție și este în curs de înfăptuire.

N'ar fi exclus ca înaintea apariției acestui articol, reglemen-tarea contabilității să fie realizată. De altfel acest drum a fost deja deschis. Recentă și drastică lege de sancționare a evaziunilor fiscale pune mare preț pe contabilitate, prevăzându-se obligațiuni în ceea ce privește ținerea registrelor comerciale, contabilizarea operațiunilor și păstrarea pieselor justificative. Suntem informați că s'a alcătuit de către consiliul respectiv „cadrul general de conturi“ după sistemul zecimal, preconizat de Schmalenbach și R. K. W., (Reichskuratorium für Wirtschaftlichkeit) care urmează să fie aplicat.

Nu este lipsită deci de interes cunoașterea cadrelor de conturi din alte țări și deaceea ne vom ocupa aci de ultima reformă a con-tabilității din Austria.

Înainte era în vigoare cadrul de conturi german, cu cele 10 clase :

0. *Conturi statice*
1. *Conturi financiare*
2. *Conturi de delimitare*
3. *Conturi de materii prime, auxiliare și de întreținere*
4. *Costuri (după felul lor)*
5. *Ct. Repartizarea costurilor*
6. *Liberă — rezervată costurilor pe locuri*
7. *Ct. Produse și semifabricate*
8. *Ct. de realizări (vânzări)*
9. *Conturi de închidere.*

Institutul austriac de raționalizare („Österreichisches Kurato-rium für Wirtschaftlichkeit“, sau prescurtat Ö. K. W.) care are o activitate de 20 ani, a luat în studiu modificarea cadrului de con-turi existent în trecut, care nu dăduse rezultate practice pentru a întocmi un altul, care să fie oficial introdus și impus întreprinderi-lor, odată cu începutul anului 1947.

Noul cadru unitar de conturi, bază a planurilor de conturi pentru toate categoriile de întreprinderi, are următoarea înfățișare¹⁾:

Clasa 0: INVESTIȚIUNI

Grupe de conturi: 00 *Terenuri*

Terenuri cu clădiri pt. comerț și locuințe

Terenuri cu construcții pt. exploatare

Terenuri virane

01 *Clădiri*

Clădiri pentru comerț și locuințe

Clădiri de exploatare

02 *Mașini și instalațiuni*

03 *Unelte și alte obiecte necesare producției*

04 *Investiții mobile de exploatare și pentru magazinele de desfacere*

05 *Liberă (pt. investiții speciale fiecărei ramuri economice)*

06 *Investiții în curs de execuție*

07 *Concesiuni, patente și alte drepturi asemănătoare*

08 *Participațiuni și Efecte pentru valori investite*

09 *Rectificări de valori la investițiuni.*

Clasa 1: STOCURI

Grupe de conturi: 10 *Ct. pentru stabilirea val. de intrare*

11—18 { *Materiale și mărfuri*
Produse și semifabricate

19 *Rectificări de valori la stocuri.*

Clasa 2: NUMERAR, CREANȚE și CONT DE ACTIV TRANSITORIU

Grupe de conturi: 20 *Casa*

21 *Institute de credit*

Banca Națională

Alte institute

22 *Titluri*

Efecte de primit

Cecuri

Acțiuni proprii

23—24 *Clienți*

25—26 *Alte creanțe*

Acționari

Creanțele întreprinderilor din concern, etc.

27 *Activ afectat fondurilor*

28 *Cont de activ transitoriu*

29 *Rectificări de valori la creanțe*

¹⁾ „Der Einheitskontenrahmen (EKA) für die österreichischer Wirtschaft“
— publicația Nr. 23-a ÖKW-ului — 1947, ed. 2-a, pag. 33—36.

Clasa 3: ANGAJAMENTE (CREDITORI) și CONTURI DE PASIV TRANSITORIU

Grupe de conturi: 30 *Liberă*

- 31 *Institute de credit*
- 32 *Efecte de plată*
- 33—34 *Furnizori*
- 35—36 *Diferiți creditori*
  - Imprumuturi
  - Datorii ipotecare
  - Datorii față de întrepr. din concern
- 37 *Fonduri*
- 38 *Cont Pasiv transitoriu*
- 39 *Rectificări de valori la creditori*

Clasa 4: MATERIALE CONSUMATE

Grupe de conturi: 40—48 *Consum de materiale și mărfuri*
49 *Lucrări străine*

Clasa 5: S A L A R I I

Grupe de conturi: 50—52 *Lefuri productive*

- 53 *Salarii neproductive - preaviz, concedii, despăgub.*
- 54 *Salarii pe persoane neaparținând întrepr.*
- 55 *Salarii funcționari*
- 56 *Salarii și provizioane pt. reprezentanțe proprii*
- 57 *Diurne și alte cheltueli cu personalul*
- 58 *Cotizații Asig. Soc. obligatorii*
- 59 *Cotizații voluntare*

Clasele 6—7: ALTE CHELTUELI

Clasa 6:

Grupuri de conturi: 60 *Energie cumpărată*

- 61 *Lucrări de întreținere prin terți*
- 62 *Transporturi prin terți*
- 63 *Taxe poștale (telefon, telegrame, mărci poștale, radio, etc.)*
- 64 *Cheltueli de contencios-expertize și consultațiuni*
- 65 *Dobânzi și sconturi*
- 66—67 *Reclamă — donații — cheltueli de reprezent.*
- 68 *Amortizări la investițiuni*
- 69 *Pagube*

Clasa 7:

Grupe de conturi: 70 *Chirii și arenze*

- 71 *Asigurări*
- 72 *Taxe pentru brevete și licențe*
- 73 *Impozite și taxe*
- 74 *Liber*
- 75 *Diverse*

Clasa 8: CONTURI DE VÂNZĂRI (REALIZĂRI)

Grupe de conturi: 80—81 *Realizări din lucrări și vânzări de produse și mărfuri.*

82 *Realizări din produse secundare*

83 *Rectificări as/ct. de vânzări*

84 *Lucrări în regie trecute în activ*

85 *Dobânzi și sconturi*

86—87 *Alte realizări*

88 *Diferențe din estimări*

89 *Diferențe de stoc la produse*

Clasa 9: CAPITAL PROPRIU ȘI CONT DE INCHIDERE

Grupe de conturi: 90 *Conturi de repartizare*

91 *Capital*

92 *Conturi personale*

93—94 *Rezerve*

95 *Liber*

96 *Cont profit și pierdere*

97—98 *Cont bilanț*

99 *Cont rectificări de valori la capital.*

Examinând structura acestui cadru și comparând-o cu cea veche, constatăm că este fundamental deosebită, atât în împărțire, cât și în ceea ce privește conținutul conturilor.

Înainte vreme, erau introduse în sistemul conturilor atât contabilitatea generală cât și cea a exploatării, pentru a se urmări costurile pe fel, sectoare și produse. Cadrul astfel întocmit căuta să corespundă tuturor țăelurilor contabilității, pentru toate ramurile sale, adică pentru sectorul înregistrărilor, pentru calculația costurilor, pentru statistică, cum și pentru planificarea în întreprindere. Cadrul era pentru cerințele contabilității, cum zice neamțul, un fel de „Mädchen für alles“. Natural că, astfel întocmit, era complicat, greoi și — în practică — nu avea elasticitatea cuvenită.

În afară de aceasta, cadrul vechiu nu avea în vedere, în aceeași măsură, cele două obiective: contabilitatea generală și contabilitatea exploatării.

Era unilateral, fiindcă pe primul plan sta contabilitatea exploatării care era introdusă în sistemul dopicei și fiind prea complicată, nici aceasta nu avea posibilitățile necesare de desfășurare.

De aceea contabilitatea generală (comercială sau financiară) amestecată fiind cu cealaltă se efectua cu întârzieri și n'avea întinderea, adâncimea și mobilitatea ce o câștigă dincoace în noul cadru.

Cadrul nou este superior celui vechi. A căutat să înlăture desavantajele întâlnite, având următoarele caracteristici:¹⁾

1) Conturile sunt înrânduite tot așa ca și în bilanț, astfel că nu mai avem de lucrat suplimentar la închiderea bilanțului și pentru a găsi locul fiecărui cont.

2. Fiecare clasă de conturi are un conținut unitar, așa că sumele din fiecare clasă spun ceva.

3. Rectificările de valori apar în clasa fiecărui element de activ, așa că adevărata valoare se indică prin suma arătată de soldul clasei respective.

În bilanț, rectificările de valori vor fi evidențiate într'o coloană internă.

4. Cadrul de conturi este astfel întocmit, încât este exclusă, din sistemul dopicei, contabilitatea exploatării, înlăturându-se, cum am arătat mai sus, neajunsurile pricinuite din această cauză.

Ceeace este caracteristic este că nu apar în cadru decât conturile privind contabilitatea generală, iar contabilitatea exploatării n'a fost înlăturată din întreprindere ci va fi ținută pe cale statistică și este mult mai potrivit așa. Unele cifre privind diferite costuri de fabricație (amortizări și dobânzi de calculație, salariul întreprinzătorului, etc.) nu vor apărea în conturi decât la finele anului.

5. S'a prevăzut un număr mare de conturi pentru cheltueli, spre a fi îndeajuns de corespunzător cerințelor de contabilizare a acestora.

6. În cadru, întâlnim conturi pentru toate cheltuelile și veniturile întreprinderii, după felul lor. — Categorișirea acestora din alte puncte de vedere și în special din acela al calculației costurilor nu trebuie făcută în sistemul conturilor, ci pe cale statistică.

7. Cadrul de conturi limitează gruparea conturilor la două cifre. Impărțirea mai departe este lăsată la voia întreprinderilor.

8. Cadrul are o aplicare practică superioară celui german, fiind bun pentru nevoile întreprinderii și corespunzător cerințelor legale, fiscale, de control al prețurilor, statistice, etc.

Chevalier²⁾ probabil, speriat de planul contabil greoi german, care era vorba să se introducă în Franța, afirmă că nu este posibil ca Uzinele Renault să aibă acelaș plan de conturi cu acela al unui negustoraș.

¹⁾ Vezi op. cit. pag. 20—21 și Karl Stefanic-Allmayer: „Buchhaltung in Bildern“ — Wien 1947. pag. 20.

²⁾ I. Chevalier: „Organisation“, I, Paris 1943, pag. 143.

Cadrul de conturi austriac însă de care ne ocupăm aci este așa de simplu, încât putem spune — din contră — că acesta poate fi adaptat activității oricărei întreprinderi fie cât de mare sau cât de mică. Orice întreprindere își face, din acest cadru, planul său de conturi, luându-și numai conturile de care are nevoie.

În concluzie, credem că este un cadru de conturi, care prin superioritatea sa față de altele, poate fi luat în seamă de cercetătorii normării contabilității, cum deasemeni nu se pot dispensa nici de planul contabil actual francez, care, dela sfârșitul anului trecut, este valabil — deocamdată — numai pentru industriile de Stat și care este socotit ca operă contabilă monumentală.¹⁾

MIHAI MANOLACHE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

¹⁾ În Franța, problema unificării contabilității este aproape rezolvată. Decizia ministerială din 18 Sept. 1947 a aprobat planul contabil, stabilit de comisia însărcinată cu problema normării contabilității. Acest plan pentru un moment nu este obligatoriu decât pentru întreprinderile industriale de stat. Se crede însă că, în scurtă vreme, se va extinde aplicarea acestuia la toate întreprinderile industriale particulare. Planul a fost publicat în „Journal Officiel” din 26. X. 1947. Se menționează că înainte exista un alt proiect de plan din 1943, dar acesta nu corespundea și era inferior planului definitiv aplicat astăzi.

CRONICA

Omul ca modelator al feței pământului ¹⁾

Ceeace au subliniat atâția autori în preocupările lor risipite, despre raporturile dintre om și natură, despre interdependența dintre mediul geografic și fenomenul vieții, sau despre reciprocitatea influențelor dintre peisaj și grupările omenești, Edwin Fels, autorul despre a cărui lucrare intitulată „Omul ca modelator al suprafeței pământului” prezintă această dare de seamă, a reușit să alcătuiască o sinteză. Valoarea lucrării sale constă tocmai în varietatea, în numărul mare de exemple și în multilateralitatea domeniilor din care și-a adunat materialul pentru întocmirea ei.

Sigur că factorii cu care au trebuit să lupte dela început oamenii — zice autorul — au fost în primul rând de natură, climatică, în legătură cu temperatura prea rece, cu umezeala, cu căldura sau cu seceta. De aceea lucrarea lui Edwin Fels, apărută la München în 1935, începe cu capitolul despre om ca modelator al climei, sau despre încercările acestuia de a se apăra, sau de a schimba unele împrejurări climatice, după nevoile sale. Cu toate că până în momentul de față oamenii n'au reușit să realizeze direct mare lucru în domeniul acesta, suntem siguri că viitorul ne va aduce surprize. Deocamdată intervenim cu următoarea precizare și anume: că în munca lor de modelare și exploatare a celorlalte fenomene, consecințele acțiunii oamenilor în domeniul climatului, sunt mai mult distructive decât pozitive. În mod indirect și fără voia lui, omul, a schimbat clima în primul rând prin despădurire, sau prin secătuirea mlaștinilor, ori s'a apărât împotriva acestora prin îmbrăcăminte și locuință prin aparate rudimentare ca, paratrăsnetul, care apare încă la popoarele primitive printr'o rudă lungă înfiptă în pământ, iar combaterea înghețului de primăvară dăunător pomilor fructiferi, prin fumul de gunoaie, al făcliilor și al uleiurilor aprinse în vase speciale, sisteme cunoscute încă din epoca romană. Cu asemenea procedee utilizate uneori, și în livezile noastre, populația Californiei a reușit să urce temperatura dela suprafața solului cu 5—6 grade. S'a încercat de asemenea încă în sec, 19, combaterea grindinei cu proiectile de tun și cu

¹⁾ Această cronică reprezintă o punere în discuție a problemelor ridicate de lucrarea, Dr. Phil. Edwin Fels, *Der Mensch als gestalter der Erde*. Leipzig, 1935.

rachete speciale, dar fără rezultate practice, iar aparatele producătoare de ploaie (Rain making) se experimentează în Australia, în America de Sud și în Statele Unite. Ele se bazează pe detunațiuni puternice, care provoacă condensarea umezelii din aer, iar altele cu ajutorul unor puternice descărcări electrice. Cel mai bun rezultat în condensarea vaporilor, l'a dat însă, pulverizarea gheții în atmosferă din avioane,

Mijloacele eficiente însă prin care omul a reușit să învingă în mod pozitiv uscăciunea, umiditatea, frigul sau curenții atmosferici sunt: adăpostul, focul, iluminatul, aerisirea, irigația în agricultură, caloriferul, perdelele de pădure în stepe și pustiuri, create împotriva vântului rece, izvoarele, irigațiile și fântânile artesiene în deșerturi pentru înlăturarea uscăciunii, — cultivarea cafelei sub arbori mai mari care țin umbră, și a ananasului în gropi speciale (Hawai) care mențin temperatura constantă etc. Prin aceasta, omul și-a lărgit spațiul vital atât pentru sine, cât și pentru plantele și animalele sale.

În țările apusene ca Olanda, Danemarca, Anglia și Norvegia, cultura plantelor de seră, a luat o dezvoltare considerabilă, iar apele gazeziene din slanda, sunt conduse în calorifere.

Prin împădurire, sau depădurire, omul a schimbat cu desăvârșire natura climatului, căci în pădure, aerul vare e mai răcoros, iarna mai cald, oscilațiunile de temperatură mai mici, presiunea atmosferică mai mare. De altă parte, pădurea domolește puterea curenților atmosferici, sporește condensarea vaporilor și apa friatică, pe care o elaborează încet, mărește gradul de permeabilitate al solului și numărul izvoarelor, păstrează un nivel mai constant apelor curgătoare, înlăturând inundațiile și topirea bruscă a zăpezilor. În fine, pădurea consolidează solul, domolește eroziunea și denudația.

Și într'adevăr prin cercetări științifice timp de 8 ani la două păduri vecine semnate cu A și B, așezate în condițiuni geografice identice s'a constatat la ambele o identitate de climă.

Cu 8 ani în urmă, aceleași cercetări, după ce pădurea B a fost tăiată, se constată că acolo temperatura la suprafață a crescut cu 0,7°, iar în adâncime, 1,5—2°.

În B, a crescut deasemenea evaporația, dar-a scăzut cantitatea precipitațiunilor cu 8—9 mm., iar topirea zăpezilor a început și s'a terminat cu 6—7 zile mai repede în B. decât în A.

La fel în sectorul B, eroziunea apelor a sporit de 6 ori, iar puterea lor de transport anual. la ha. dela 3,1 kg. la 18 kg. Aceasta ne arată că despădurirea masivă pe care a suferit-o Europa în ultimul mileniu, a schimbat în mod esențial și clima continentului nostru. Exemplul se poate aplica în mai toate țările din Europa, căci la unele, suprafața pădurii a fost micșorată cu mai mult de 50—75%.

Autorul, mai arată că în privința climei, mările, lacurile, mlaștinile și fluviile, se comportă în unele cazuri aproape la fel cu pădurea. Ele domolesc scăderile bruște de temperatură, încetinesc fenomenul înghețului, sporesc umiditatea atmosferică, formarea norilor, cețurilor și precipitațiunilor. Așa dar, înlăturarea mlaștinilor dintr'o regiune, pe lângă alte consecințe benefice, schimbă și clima.

Clima orașelor. Un capitol interesant, în lucrarea lui Fels e cel despre

clima orașelor, despre faptul că orașele mari își creiază un climat propriu, deosebit de al regiunilor învecinate.

De fapt, adeseori când în oraș plouă, afară din oraș ninge.

Calculule lui Sv. Arhenius, despre creșterea temperaturii zonei temperate în terțiar cu 8° , din cauza sporirii $C. O_2$ în atmosferă, a dus la concluzia că orașele industriale în privința temperaturii, au o climă mai blândă.

Bazat pe cele arătate de Arhenius, un autor R. L. Scherlock a calculat că dacă pe suprafața pământului, se consumă anual cantitatea de cărbune și petrol, după 1 milion și jumătate de ani, atmosfera trebuie să conțină de 3 ori mai mult bioxid de carbon decât are în momentul de față.

În concluzie, temperatura ei s'ar putea ridica în felul acesta din nou la 8° .

Modelarea suprafeței uscatului, prin întemeierea așezărilor omenești e o idee nouă pe care o găsim în lucrarea lui Fels. Din lipsă de timp, mă voi rezuma să subliniez numai câteva observațiuni asupra acestei chestiuni. Întemeind gospodăriile, case, sate, orașe sau instalațiuni industriale, acțiunea omului se resfrânge în primul rând asupra suprafeței concrete a pământului, pe care o modelează după împrejurări, prin canalizări și nivelări, prin ridicări de diguri și zăgazuri, prin îndreptarea cursului apelor, ridicarea movilelor, prin săparea pivnițelor, tunelelor și mai ales prin scormonirea continuă a solului cu plugul oferindu-l torenților, care îl rod și îl transportă, reducând mereu altitudinea dealurilor.

La fel se întâmplă cu litoralele ciopârțite de oameni prin exploatări de nisip, roci și pietriș pentru diferite lucrări. Anglia a pierdut pe calea aceasta, anual, 3 cm. din lățimea din țărmului său, pierderi care în alte părți (Olanda, Germania, Franța) oamenii le câștigă prin consolidarea litoralului și prin împingerea mării înapoi. Asemenea țărmuri se numesc *Kulturküsten*, termen similar cu al teraselor agricole.

Asemenea schimbări în configurația terenului se produc la fel cu ocazia construirii locuințelor și a așezărilor omenești — satelor și orașelor — fie că sunt construite la suprafață, fie în interiorul pământului. La Troia, stratele de civilizație se suprapun, pe o adâncime de 16 m. Prin aceasta amintesc, că orașele vechi ca Roma și altele se suprapun pe un fel de ridicături artificiale (*kulturhügeln*) care iau naștere prin acumulări continue de materiale și resturi. Astfel în timp de secole și milenii, după prăbușiri și refaceri, straturile de cultură (*kultur schichten*) se suprapun unele peste altele, ridicând nivelul orașelor la o înălțime mai mare decât terenurile învecinate. Aceasta e colina culturală care rămâne oarecum mai ridicată și pentru că pe suprafața orașelor, eroziunea și puterea de transport a apelor e minimă.

Schimbări în natura fizică și în configurația topografică a apelor, intervin când omul le schimbă cursul, când le scurtează drumul, le dăgăuște și le canalizează țărmurile. Prin aceasta, apele curgătoare își micșorează eroziunea și puterea de transport, își schimbă compoziția chimică și viața legată de ele. Aceleași schimbări se produc prin acțiunea omului și în domeniul apelor friatice. Astfel despădurirea de exemplu, nu accentuează numai evaporația, topirea zăpezilor, ci și scurgerea și scăderea apei friatice. La fel pânza friatică, scade în cazul canalizării orașelor, prin regularizarea râurilor, prin secătuirea mlaștinilor și a lacurilor. Ne interesează această chestiune, de oarece apa friatică,

alimentează viața omenească precum benzina alimentează mașinile. Conductele berlineze de exemplu, răpesc zilnic pânzei friatice, peste un milion m³ de apă.

Dar, despădurirea produce schimbări și mai esențiale în cursul apelor.

Un exemplu constatat personal, îl oferă cazul despăduririi țărmurilor Nistrului, care a făcut ca torenții să roadă și transporte atâta material spre râu încât albia acestuia, care altă dată permitea pătrunderea vaselor navigabile până mai sus de Moghilău, azi e atât de împotmolită de aluviuni, încât nu mai poate îndeplini o asemenea funcțiune.

Fels mai atrage atenția asupra faptului, că în orașele mari, apa râurilor canalizate, fiind mai caldă și mai sărată, face ca înghețul să încetineze. Astfel spune el, în timp ce pe Sprea de sus, copiii pot patina, la marginea orașului de jos, ea nu prinde decât o pojghiță foarte subțire de gheață.

Diguirea râurilor și canalizarea lor, înlătură mlaștinile și malaria, contribuind prin aceasta, la sănătatea și sporirea populației. Astfel, Ungaria și Olanda, își datoresc progresul lor, în parte, acțiunii oamenilor de modelare a apelor curgătoare.

Se merită să mai amintim acțiunea oamenilor de creere, organizare și înlăturare a lacurilor, pentru diferite nevoi pe care le au în cazul pescuitului, uzinelor electrice, plutăritului, stațiunilor balneare și în cazul lărgirii și îndunătățirii spațiului vital.

În privința irigațiunilor făcute în sectorul agriculturii, notăm doar atât, că prin aceasta omul a scăpat până în prezent din ghiarele deșertului, 800.000 km. p. un spațiu egal în suprafață cu de 3 ori suprafața României.

Oamenii câștigă teren și în dauna mării. Astfel între 1875—1900, Anglia a câștigat 163,3 km. p. Germania, între 1900 și 1928, 43,81 km. p. iar Olanda în ultima vreme, 36.000 km. p. de teren.

Acțiunea omului ca factor de modelare al lumii vegetale, e și mai puternică, căci alături de cele trei asociațiuni naturale ale acestui domeniu, (pădurea, stepa și deșertul) a căror structură a fost cu totul modificată, el a creat din plantele cultivate și o a patra asociațiune care aparține *peisajului economic*, *Wirtschaftslandschaft*.

Cu toate că acest spațiu economic, adică această suprafață de 51 mil. km. p. întrebuițată de om pentru nevoile sale (adecă $\frac{1}{3}$ din suprafața uscatului) este mai mare decât ori care din suprafețele celor trei asociațiuni naturale de vegetație, el a săvârșit cea mai impresionantă capo-d'operă, înlesnind prin aceasta viața, sporirea, progresul și economia energiei populației suprafeței pământului.

În înțeles mai larg, peisajul economic (sau spațiul economic), se suprapune suprafeței pe care se desfășoară permanent, toată viața omenească și pe care omul o exploatează și din care agricultura ocupă 27 mil. km. p. Stadiul în care se află azi tehnica și medicina, oferă speranțe în posibilitatea unei lărgiri și mai mari a spațiului economic atât în dauna pădurilor, stepelor și tunderelor rămase nemodelate, cât și în dauna deșertului.

Pornind din terenurile cele mai ospitaliere la început atât de restrânse, azi pe cei 27,9 milioane km. p. cultivați intens (suprafață aproape egală cu de 2 ori și $\frac{1}{2}$ Europa), unde omul a înlăturat cu desăvârșire vegetația inițială, el a introdus o lume întreagă de plante străine. Animalele, mașina și mintea, au

fost mijloacele lui cele puternice pentru lărgirea spațiului său vital, de o întindere atât de vastă.

Spre poli limita spațiului cultivat a fost împinsă până la 70°.

Prin selecționarea unor varietăți cu perioadă de vegetație mai scurtă, dela 120—100 zile, grâul a putut fi împins în Canada și în Uniunea Sovietică cu 100 km. mai la nord, iar în altitudine pe paralela 20° (Peru) până la 4300 m.

În țările mediteraniene care au creiat de timpuriu atâtea civilizații suprapuse, nu se mai pot deosebi plantele autohtone de cele importate. Dacă am elimina platanii, chiparoșii și mirșii aduși din Asia, castanii din M. Pontului, sau Ogave, acacia și eucaliptii din America, ce ar mai rămâne din frumusețea peisajului mediteranean?

Importări de arbori streini s'au mai produs și în alte părți ale lumii. Să ne gândim numai la majoritatea pomilor noștri veniți din sud, la plopul piramidali, ca cei de pe șoseaua Brașov—Săcele, aduși abea în secolul 17 de pe Missisipi, sau la faptul, că pe vremea înființării ordinului călugărilor templieri, mai mult de jumătate din Europa apuseană, centrală și nordică, erau ocupate de păduri.

Nu putem părăsi acest capitol, fără a vă atrage atenția asupra schimbărilor fizice și chimice intervenite în natura solurilor, prin intervenția oamenilor care au introdus diferite sisteme de arături pentru crearea pânzelor friatice artificiale, diferite sisteme de îngrășăminte, care au făcut ca solurile glaciace din nord-vestul Europei, să ofere cea mai mare producție la ha. prin introducerea diferitelor specii și varietăți de plante adaptate la noui condițiuni de viață.

În legătură cu cele expuse înainte, arătăm că majoritatea plantelor cultivate azi, derivă din ținuturile lumii vechi cu climă subtropicală și temperată, care au adăpostit și cele mai vechi civilizații, că orezul vine din regiunile subtropicale ale Asiei, grâul din stepele Asiei Centrale, porumbul de pe podișurile munților Peru, că răspândirea plantelor s'a făcut în primul rând în ținuturile cu climă identică, sau similară cu a patriei lor de origină, că mai târziu, prin creeri de varietăți noi, s'a reușit să fie adaptate celor mai variate condițiuni climatice și în fine, că America de Nord și Australia, n'au oferit lumii nicio specie de cereale.

Dar în afară de acțiunile sale creatoare în domeniul vegetației, puternica intervenție a omului în modelarea naturii, aduce și o mulțime de consecințe grave. Astfel pe lângă influența lui directă în distrugerea pădurilor, pentru a face loc arăturilor, fânețelor, pășunilor, sau pentru a folosi lemnul în diverse ramuri industriale ca în Anglia, unde nu a mai rămas decât 1% din uriașa lor întindere de altădată, fumul produs din arderea lemnului și cărbunilor, provoacă stricăciuni nebanuite, atât solurilor arabile, cât și vegetației naturale, sau cultivate.

Prin așa numita boală de fum (rauchkranke) provenită din praful acestei materii depus pe covorul vegetal, care împiedică respirația arborilor, pomilor fructiferi, zarzavaturilor, etc. populația din vecinătatea fabricilor înregistrează un nou neajuns, alături de cel care dăunează sănătății lui proprii.

La Schemnitz, dispariția pădurii pe o distanță de 30—40 km. în direcția răspândirii fumului de către vânt, prezintă un peisaj trist. Germania, până în 1907 a pierdut din motivele arătate, 900 km. p. de pădure. În vecinătățile unor

fabrici din Germania, din Anglia sau Belgia, producția solurilor și a arborilor fructiferi e în continuă scădere, iar solurile din vecinătatea unei fabrici din Montana (St. U.) au rămas pustii cu desăvârșire tot din cauza fumului.

În tot cazul, între natură și om, există pretutindeni raporturi ostile. În țările civilizate, victoria omului e aproape totală. Uneori însăși structura socială, religia, cultura și fenomenele istorice, influențează asupra naturii. De aceea, de o parte și alta a granițelor dintre popoare, se schimbă înfățișarea peisajului. Ocupându-se cu clasificarea lor, cercetătorii în domeniul acesta, au desprins în natură următoarele tipuri caracteristice de peisaje economice: industriale, petrolifere, miniere, agricole, pastorale, pomicole, viticole, forestiere. Dar să nu se uite că acestea sunt tipuri de peisaje create de om, în dauna celui natural

Animalele. Referindu-se la lumea animală, autorul arată că răspândirea ei e dependentă indirect, de repartizarea vegetației, fie că ea a fost făcută de om, fie de natură.

În interiorul spațiilor economice cultivate, omul distruge forma autohtonă și întemeiază alta slacă și aservite lui. Câte specii de animale n'au fost înlăturate din stepele eurasiatice, prin deștelenirea lor, din preriile St. Unite, din savanele și pampasurile Braziliei, sau din pădurile Canadei. În schimb animalele înblânzite indirect prin ajutorul ce-l oferă oamenilor, au luat locul primelor și sunt purtătoare de cultură. Unele din categoria celor introduse de oameni ca iepurii acolo unde sunt și ei oaspeți — în Australia — au devenit o adevărată plagă care amenință grav agricultura.

Natura propriu zisă, însă creiază între speciile de plante și animale, prin controlul reciproc al acestora, o armonie, sau un echilibru stabil numit biochineză.

Dacă într-o pădure de brad, bunăoară, ar lipsi unele soiuri de păsări, ca ciocănitorea de exemplu, care nimicește un soi de vierme distrugător, acestuia i-ar cădea jertfă toată pădurea. Ca să fie clar cu ceea ce înseamnă echilibrul biologic (sau biochineză) în cazul acesta vă aduc un exemplu clasic pe care nu-l amintește autorul, dar care poate interesa într-o măsură egală și pe economiști.

Multă vreme, în Antile, cultura sfeclei de zahăr suferea dificultăți din cauze unui șarpe otrăvitor, care periclitând viața muncitorilor, mâna de lucru era scumpă, deci și zahărul. Introducându-se un animal adus din Australia, care omorâ șerpilor, s'au înmulțit șoarecii care înainte erau omorâți de șerpi și care acum au început să distrugă trestia de zahăr. În felul acesta s'a produs un dezechilibru biochinotic, iar zahărul nu s'a efitnit.

Înainte cu 30 de ani, aducându-se o insectă din Australia în California, ea a sporit atât de mult, încât a periclitat cultivarea citrilor, Statul a trimis atunci un entomolog numit Köbele, în patria de origină a păduchelui pentru a studia condițiunile de dezvoltare ale insectei. Entomologul i-a identificat dușmanul în ființa unei alte insecte (Marienkäfer). Aceasta, a fost adusă din patria ei și apoi fiind cultivată într'un insectar, a început a fi răspândită printre arborii Californiei a căror sănătate în timp de 2—3 ani, a fost asigurată iarăș prin restabilirea echilibrului biochinotic.

Dar asemenea tulburări în biochineză, intervin uneori și din cauza cliimei; căldură, secetă, frig, furtuni, etc. dar ele nu sunt durabile în astfel de cazuri.

Introducându-se monocultura viței de vie pe Rhin, s'a distrus echilibrul, prin înmulțirea unui vierme care distruge vița, mai mult ca în Italia unde viticultura prezintă caractere extensive.

Așa dar, varietatea plantelor pe același spațiu, păstrează mai bine echilibrul biologic.

Intervenția oamenilor în reglementarea râurilor, prin exploatările miniere din vecinătatea acestora, sau prin întemeierea fabricilor a distrus echilibrul biologic și în domeniul apelor curgătoare. Din motivele arătate, viața fluviatilă din regiunea Rinului și a Tamisei, a dispărut aproape cu desăvârșire.

Tot omul a nimicît total, sau aproape total și o mulțime de specii din viața oceanelor.

VI. Influențele naturii și ale economiei asupra oamenilor. Am spus undeva, că omul modern prin mijloacele sale se poate socoti singurul stăpân al naturii. Totuși într'o altă problemă interesantă cu care se ocupă Fels, se vorbește despre dependența omului de mediul geografic și despre felul cum a influențat viața economică asupra lui.

Independența omului de natură e proporțională cu nivelul culturii sale. Din motivul acesta, oamenii primitivi nu reușesc atât de ușor să populeze un spațiu, ca oameni de cultură superioară, căci ultimii îl dominează și îl exploatează mai ușor și mai bine decât primii.

Din epoca glacială până azi, intensitatea exploatării pământului e în continuă creștere și în legătură cu aceasta și densitatea populației. Se crede că la sfârșitul epocii amintite, pământul nu putea adăposti mai mult de câteva sute de mii de oameni. În secolul al 5-lea a. Cr. câteva Mil., în anul 1 al epocii noastre, 250 Mil., la 1600—500 Mil., în 1830 la începutul mașinismului, 1 Miliard, în 1870—1350 Mil., astăzi 2 Miliarde 280 Mil.

Ar fi crescut mai mult fără dese războaie, crize economice, fără revoluții și fără atâtea epidemii.

Spațiul economic nu a fost lărgit încă până la limita posibilităților sale. Un alt autor, crede că în actualele condițiuni de viață și exploatare, suprafața pământului ar putea adăposti peste 6 Miliarde de locuitori.

Media densității oamenilor pe fața celor 132 Mil. km. p. de spațiu exploatat este de 13 loc. Totuși în unele regiuni populația se aglomerează în densități îngrijorătoare, ceea ce duce la urbanizarea pământului. Acesta nu e un rezultat tocmai îmbucurător al economiei moderne.

La începutul sec. 19 erau pe fața pământului numai 20 orașe mari cu peste 100.000 locuitori. Azi sunt 540 orașe mari, dintre care 330 până la 250.000 loc., 110 până la 500.000 loc., 64 până la 1 Mil., 36 cu peste 1 Mil., dintre care 6 orașe mondiale—New-York cu 10 Mil. loc., Londra cu 9,2 Mil., Parisul cu 5,8 Mil., Tokio cu 5,3 Mil., Berlinul cu 4,7 Mil., iar Chicago cu 4,3 Mil.—Cât e de gravă problema populației Angliei de exemplu: se vede din faptul că 60% din locuitorii ei trăiesc în orașe.

Această stare îngrijorătoare va trebui să ia sfârșit.

E absolut necesar, ca viitorul să ne ofere un tip de oraș nou cu o structură personală, sănătoasă și echilibrată, căci (complectăm), așa cum apare el în mediul geografic e un element străin, asemenea unei plăgi care distruge echilibrul biologic.

În continuare, autorul arată cum economia modernă, provoacă nu numai transferări uriașe și permanente de populație ca în cazul populării și exploatarei Lumii Noi, ci ea amestecă, sau contopește popoare și rase diferite chiar în sânul aceleași țări. Astfel făcându-se un calcul asupra populației Munchenului în 1910 s'a constatat că din 596.000 loc., numai 39.490 s'au născut acolo.

Înlesnind mijloacele de circulație, economia modernă, a adus cu sine un atât de accentuat amestec, în cât ea tinde într'un viitor depărtat la contopirea oamenilor într'o singură rasă, la uniformizarea culturii și civilizației, și uneori chiar la dispariția unor grupări rasiale (Pielea Roșii) din America, sau a autohtonilor din Australia.

Procesul de europenizare a feței pământului, a luat proporții atât de mari, încât, America de Nord, America de Sud, Australia, Sudul și Nordul Africei și Siberia, au devenit continente de Europeni.

În New-York, din 5,6 Mil. locuitori în 1920, 480.000 se născuse în Rusia, 391.000 în Italia, 203.000 în Irlanda, 194.000 în Germania, 146.000 în Polonia, 127.000 în Austria, etc. În tot cazul azi, $\frac{2}{3}$ din populația acestui oraș este alcătuită din emigranți și copiii acestora.

Cei ce opun mai mare rezistență contopirii rasiale sunt: Evreii, Germanii și Englezii.

Europenizarea și amestecul duc la o serie de consecințe foarte variate, la dispariția obiceiurilor, limbilor, tipurilor caracteristice de locuințe și îmbrăcăminte.

Economizarea lumii în spirit modern are și câteva efecte înbucurătoare asupra sănătății oamenilor, prin înlăturarea mlaștinilor, prin construirea nouilor tipuri de locuințe, luminoase și însorite, prin introducerea apeductelor, etc. dar în atâta cazuri, ea are și o seamă de urmări distructive, mai ales în orașe, uzine, mine, etc. ca anemia, rachitismul, neurastenia și tuberculoza, stările crenice de otrăvire cu arsenic, plumb, fosfor sau argint viu; stările nervoase, așa zisă boală a minierilor, cancerul plămânului și accidentele de tot felul în mine, în circulație, la construcții, în morărit, navigație etc. necunoscute înainte.

Ceeace e de observat în lumea plantelor și a animalelor, că noii veniți se întind adeseori în paguba vechilor autohtoni, contează și în domeniul speciei umane.

Dar noua formă de viață economică, influențează în aceiaș măsură simfirea, gândirea și voința umană. Precum fiecare îndeletnicire se tipărește pe fața oamenilor, tot așa ele creiază în parte, o anumită formă de viață înteroară — spirituală.

De ori unde ar fi ei, între țărani, muncitorii și intelectualii suprafeței pământului, se găsesc note comune.

În continuare, autorul arată influența economiei moderne asupra vieții politice, referindu-se la politica petrolului, fierului, cărbunului, bumbacului sau cauciucului, dusă de țările capitaliste, la blocadele, războaiele și lipsurile provenite de pe urma aceasta.

Existența Egiptului e legată de prezența Nilului, care servește la procurarea energiei electrice și la irigația luncii sale, iar Nilul superior e supus controlul străinilor, control care în caz de conflict ar putea periclita viața tuturor egiptenilor.

În privința circulației, intensificarea ei, e o consecință a economiei moderne. Ea aduce modificări nu numai scoarței pământului ci și peisajului — introducând, așezări, plante, animale și noi ființe umane. În Alpi au fost săpate 1630 de tuneluri pe o lungime de 720 Km., iar lungimea metrourilor orașelor moderne și a canalelor de navigație e neasemnit mai mare. Același schimbări a provocat circulația în configurația litoralelor, în natura râurilor, în lumea arborilor și prin viteză, în micșorarea distanțelor de la o lună la o zi, și de la o zi, la o oră.

Circulația a contribuit la sporirea populație suprafeței pământului, la concentrarea ei în anumite nuclee, la răspândirea bolilor și epidemiilor, la intensificarea comerțului, la răspândirea și ieftinirea mărfurilor și la ridicarea standardului de viață.

Cu cât condițiunile de circulație au fost mai îmbunătățite prin știință, cu atât ea a câștigat mai mult de pe urma circulației. Astfel topografia, geografia, climatologia și Științele Naț. au obținut un ajutor uriaș prin perfecționarea mijloacelor de circulație.

Cel mai bine își dau seamă de această realitate, geografil și geologii, căci expedițiile făcute la început din interese pur economice, au dus până în cele din urmă la expediții științifice și la cunoașterea suprafeței pământului, iar galeriile miniere la cunoașterea istoriei pământului.

L. SOMEȘAN

RECENZII

Dr. E. HAHN: *Die Budgetrechnung im Kreditbankwesen.* Konrad Triltsch — Verlag Würzburg — Aumühle, pg. 108+2 bugete.

În literatura noastră contabilă, ultimele două sectoare de calcul contabile sunt tare neglijate. Dacă pentru sectorul al treilea, adică al calculului comparativ a scris recent profesorul Haşigan¹⁾, la sectorul ultim am rămas numai cu lucrarea lui Dobrotă: „Controlul bugetar“.²⁾

Se pare că nici în literatura străină lucrurile nu stau altfel, şi aici lucrările în acest domeniu nu abundă, iar cele câteva se referă mai adesea la industrie.

Comerţul şi mai ales banca sunt ocolite. Dealtfel Schmalenbach le exceptează precis dela întrebuintarea planului zecimal de conturi.

„Întreprinderile comerciale, bancare şi altele accesorii nu găsesc în prezentul cadru de conturi (zecimal) un mijloc adecuat, pentru că ele după natura lor nu au trebuinţă de anumite clase, pe când altele sunt prea strâmte pentru trebuinţele lor“.³⁾

De aici s'a tras chiar concluzia că în bancă nu e posibilă nici calculaţia costului şi mai puţin bugetarea. Era de sine

înţeles că mediul cel mai prielnic pentru calculul comparativ şi mai ales utilizarea bilanţului comparativ ca mijloc de reclamă să fie chiar sectorul bancar. Şi la noi băncile mari şi mai ales C.E. C.-ul fac dări de seamă bogat asortate cu date comparative, aşi putea spune la nivel european

Deaceea am citit cu toată atenţia prezenta lucrare scoasă nu de un teoretician contabil ci de un om din practică. Acest lucru e accentuat de autor la sfârşitul cărţii:

„Scopul pe care mi l'am propus a fost să cercetez un sector al contabilităţii în așa fel ca să fie folositor pentru practică. Această pentru a lămuri problema generală a bugetului şi a promova astfel introducerea lui. Este necesară o nouă reducere a costului creditului. Noul drum spre aceasta este bugetarea. Bugetul reduce riscul la minimum şi anume atât pentru institut riscul pierderii cât şi pentru deponent riscul ilichidităţii institutului. Calculul preliminar duce la o economie a capitalurilor raţională şi la un spor al randamentului ei.“¹⁾

Tratarea materiei este deosebită de restul autorilor cunoscuţi:

1. Bugetul în general

- a) Contabilitate organizată
- b) Bugetul ca parte a contabilităţii

¹⁾ D. Haşigan: Tehnica statisticii întreprinderilor economice, Braşov 1946.

²⁾ C. Dobrotă: „Controlul bugetar“, Buc. 1939.

³⁾ Schmalenbach: „Der Kontenrahmen“ citat de Deutch: Neues betriebswirtschaftliches Quellenbuch, 1938, pag. 162.

¹⁾ E. Hahn: op. cit. pag. 106.

- c) Noțiunea bugetului
  - d) Organizarea și dezvoltarea lui;
2. Bugetul în branșa bancară
- a) Particularitățile băncii
  - b) Posibilitatea bugetării
  - c) Principiile de bază
    - I. Analiza pieții
    - II. Observațiile conjuncturei
    - III. Contabilitatea
    - VI. Calculația
    - V. Statistica
    - VI. Poziția spre interior
    - VII. " " exterior
    - VIII. Diviziunea practică
      - A) Buget general
      - B) Buget parțial
  - d) Controlul bugetar
  - e) Bugetul în afara băncilor mari
  - f) Folosirea bugetării

Să ne oprim puțin la clasificarea în mare a bugetului: buget general și bugete parțiale. Am arătat într'un articol al meu ¹⁾ că chiar în America bugetul statului care e un buget general cu accentul pe latura financiară, a fost luat de model de întreprinderile particulare chiar din anul 1921. Acest buget gene-

ral se pretează mai bine la noi, unde avem mai ales întreprinderi mijlocii, și a fost găsit în practica noastră la întreprinderile municipale. Acest buget general la nevoie se resfiră în bugete parțiale pentru fiecare sector al întreprinderii urmând a controla producția, vânzarea și apoi latura financiară.

Rostul bugetării este controlul care urmărește realizarea cifrelor bugetate fie în cantitate, fie în valoare.

Condițiile esențiale ale unei bugetării sunt: contabilitatea bine organizată, calculația costului și statistica precum și specialistul cunoscător.¹⁾ De aici rezultă că nu se poate face o bugetare fără a avea și restul sectoarelor contabile organizate și la zi. Ordinea de organizare este totuși aceea indicată de ordinea lor. Nici o mirare deci că la noi suntem încă la primul sector, acela al conturilor. Câteva încercări de organizare a costurilor, cari se fac sub forma de post-calculații cu rezultate comunicate cu luni de zile în întârziere. În asemenea condiții nu e nici o mirare că, ultimele două sectoare sunt uneori numai amintite chiar în bunele manuale didactice.

I. GÂRBACEA

¹⁾ Bugetarea în contabilitate, în Observatorul Social Economic.

¹⁾ Hahn, op. cit. pag. 2.

NELLO CELIO: „La contabilità nel nuovo Codice delle Oblighazioni“, Berna, 1939, pag. 249.

Dacă m'am decis să fac o dare de seamă a acestei lucrări este că pe lângă alte lucruri importante aduce trista veste a morții profesorului Töndury, cel mai de seamă reprezentant al științei contabile elvețiene.

Töndury a fost primul care a pus problema costului contabil, adică întreprinderea când e în situația de a adopta o organizare a contabilității pune problema costului. De aici tendința americană de a simplifica la minim costul contabil. O serie de discipoli ai lui au

luat în studiu aceasta chestiune de raționalizare contabilă.

El este în același timp autorul „Ratiologiei“ cuprins în cursul său de contabilitate ținut la Universitatea din Berna sub auspiciile căreia s'a făcut și prezenta lucrare.

Iată ce cuprinde acest curs la cap. 4.

„Eficiența contabilității

a) Puncte de vedere pentru judecarea economică a contabilității.

b) Organizarea contabilității ca factor al raționalizării.

c) Diversele sisteme de conturi și de contabilizări, în special așa zisele sisteme contabile care fac economie de timp.

d) Oficii de contabilitate și alte măsuri colective pentru ridicarea eficienței contabilității.¹⁾

În introducerea prezentei lucrări autorul dă concepția elvețiană asupra contabilității, după cunoscuta formula a lui Schär:

„Contabilitatea nu are un caracter de disciplină proprie, nu reprezintă o știință autonomă ci este un complex, o îmbinare de principii care derivă dela trei mari discipline:

matematica
economia
dreptul,

Matematica dă calculul numeric necesar controlului sub diverse forme, economia dă conceptul de valoare, indispensabil pentru determinarea patrimoniului și a venitului întreprinderii, dreptul dă normele pentru dezvoltarea operațiilor“.

Mai evidentă este influența lui Schär²⁾ în următorul pasaj:

„Și cum istoria este maestra vieții, astfel și contabilitatea în domeniul său judecă trecutul, servește de îndrumător pentru prezent și dă directive pentru viitor“.³⁾

Tot atât de interesantă e și părerea autorului asupra funcțiilor contabilității.

„Aproape pentru toți scriitorii secolului trecut scopul contabilității este ținerea socotelilor întreprinderii, după Schrott spre exemplu ea are dublul scop de a înregistra și de a controla. Cerboni încredințează acestei discipline scopul de a administra bine averea între-

prinderii și în acelaș sens Besta, fondatorul școalei venețiene spune că contabilitatea trebuie să urmărească averea în diversele ei momente pentru a o feri de a fi risipită sau sustrasă dela scopul care îi este destinată.“¹⁾

Un capitol special este dedicat revizuirii contabile. Aici e necesar să facem distincțiunea între: control, expertiză, revizuire și inspecțiunea contabilă. Controlul este făcut de personalul intern, regulat, lunar sub forma de Balanța de verificare și Situație. Expertiza e făcută dela caz la caz pentru operații singuratică sau în litigiu de către persoane străine de întreprindere, revizuirea înbrățișează întreaga gestiune anuală și e făcută tot de persoane în afară întreprinderii iar inspecțiunea contabilă e făcută de organe tutelare: cartel, etc.

Se știe că numai la noi nu există revizuirea obligatorie a bilanțurilor întreprinderilor, în această privință am rămas chiar în urma vecinelor noastre Bulgaria și Ungaria.

Iată ce găsim în codul comercial elvețian la art. 727 în rezumat:

„Revizorul este numit pentru prima oară pe un an apoi pe trei ani.“²⁾ Autorul continuă:

„Revizorul are să prezinte adunării generale o relațiune asupra bilanțului și conturilor prezentate de administrație“ (231). Pentru revizori este indiferent să știe dacă anume operațiuni trebuiau sau nu să fie făcute în interesul întreprinderii, însă interesează cum au fost înregistrate aceste operațiuni și cum a fost calculat bilanțul“ (233).

Rostul revizuirii este deci de a informa pe acționari de felul cum administratorii și-au îndeplinit mandatul și servește în acelaș timp clientelei spre a se

¹⁾ H. Ertel: „Das Revisions- und Treuhandwesen in der Schweiz“ in Der praktische Betriebswirt, 1938, pag. 125.

²⁾ Schär-Prion: Buchhaltung und Bilanz, 1932.

³⁾ Pag. 10.

¹⁾ Pag. 10, Schrott: Lehrbuch der Verrechnungswissenschaft, Cerboni; La ragioneria scientifica, Besta: La ragioneria 3 vol.

²⁾ Pag. 226.

orienta asupra mersului real al întreprinderii.

Acesta ar fi și la noi marele folos al revizuirii: informarea publicului și in-

tărirea ideii de credit, singura care poate răzbi în împrejurări normale și chiar anormale.

I. GÂRBACEA

AUGUSTIN TĂTARU: Probleme de politică economică și financiară. „Astra“, Brașov, 1946, pag. 65.

Științificește, indubitabil că această lucrare a dlui Augustin Tătaru este completarea necesară a sistemului de gândire economică inaugurat cu: „Teorie economică“, „Fenomen economic și fenomen financiar“ — iar tratarea dinamică și minuțioasă a problemelor de politică economică și financiară nu face decât să prelungească până în concretul cunoașterii economice acutele probleme dezvoltate în lucrările amintite, aducându-le o limpezire definitivă și o serie de concluziuni din care nu lipsește esențialul.

Având de tratat două probleme controversate în gândirea economică mai nouă și anume delimitarea noțională a funcțiilor economice între „Economie politică“ și „Politică economică“ dl. Aug. Tătaru — spirit critic prin excelență — nu neglijează nici unul din factorii lor determinanți, demonstrând elementele lor valabile, confruntându-le cu realitățile permanente ale Statului și în cele din urmă, completându-le, după cum este cazul într-o privire sintetică.

Față de problema țărânimii din studiul „Etapă din politica economică și problema țărânimii“ dl. Aug. Tătaru ia o atitudine criticistă, ținând seama de dezvoltarea ei dar arătându-i insuficiența sau nerelevanța ei economică.

În capitolul „Statul și viața economică“, autorul, distinge feluritele elemente simultane sau succesive care compun acest proces de apropiere sau integrare națională arătând „corelația dintre concepția despre Stat la un moment

dat și imixtiunea acestuia în viața economică.“

Meritul necontestat al acestei lucrări constă în aceea că toate chestiunile politice economice și financiare sunt înfățișate în toată plenitudinea lor, diferitele tipuri de explicație alăturându-se cu evoluția istorică a experienței economice pentruca numai după aceea autorul să le judece și să le imbine.

În mod general — credem că nu greșim în afirmația noastră — dl. Aug. Tătaru nu reduce fenomenele economice, le completează, le întregeste, le adaptează realităților permanente ale societății evident nu fără un discernământ ascuțit și prealabil.

În această privință semnalăm studiul: „Politica financiară și țărânimia“ care are marele rol de a substitui unor confuzii des întâlnite concluzia că: „Statul în expresia sa financiară este rezultatul activităților economice pe care le coordonează politica economică“.

Criticist cu dorință de cuprindere substanțială a tematicii economice întemeiat pe mărturisirile economiștilor de seamă, dl. Aug. Tătaru dovedește în prezentarea materialului o competență și o desinvoltură caracteristică oamenilor de știință.

O lucrare de sinteză în care spiritul critic minuțios și ascuțit judecă și concludă asupra datelor existente, iată ce este lucrarea dlui Aug. Tătaru, pe care o recomandăm călduros cititorilor.

CONSTANTINESCU C. DANIEL

REGULAMENT

pentru obținerea titlului de doctor al Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale din Brașov

Art. 1. Titlul de doctor al Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale din Brașov se conferă în condițiunile și în conformitate cu prevederile acestui regulament.

Art. 2. Pot obține titlul de doctor :

- a) licențiații Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale din Brașov și ai Academiei de Științe Comerciale și Cooperatiste din București.
- b) licențiații și diplomații instituțiilor de învățământ economic superior identice sau similare din străinătate, după ce vor fi obținut echivalarea titlurilor de studii.

Art. 3. Titlul de doctor se poate conferi după trecerea unui examen de doctorat și susținerea unei teze.

Art. 4. Intră, în cadrul examenului de doctorat, dintre disciplinele cuprinse în programul de studii al Academiei :

- a) o materie în care candidatul dorește să se specializeze, la libera lui alegere, și din care urmează a-și alege subiectul tezei; această materie de specializare va fi aleasă din grupul disciplinelor cu caracter economic și social;
- b) două materii complementare în strânsă legătură cu materia de specializare, cari vor fi stabilite de Consiliul Profesorat;
- c) o limbă străină în care candidatul dorește să se perfecționeze, la alegere.

Art. 5. Cererea de înscriere la doctorat, însoțită de actele de studii și dovada achitării taxelor aferente, va fi adresată Rectoratului, cel mai târziu până la 1 Decembrie. După această dată nu se mai pot aproba înscrieri pentru anul academic în curs.

În cererea de înscrierea candidatul va indica materia de specializare și limba străină aleasă.

Art. 6. După înscrierea la doctorat se va elibera candidatului un carnet, în care se vor trece: numele și pronumele, data și locul nașterii, titlul de studii pe baza căruia s'a făcut înscrierea și data obținerii lui, numărul diplomei sau al certificatului, secția (facultatea) sau secțiile (facultățile) pe cari le-a frecventat candidatul și juriul examinator. Se va trece, după aprobare, și subiectul tezei.

În acest carnet se va rezerva un loc corespunzător pentru fiecare materie de examen, unde se vor trece: datele la cari au fost susținute lucrările

de seminar, subiectele lor, aprecierea acestor lucrări și semnătura profesorului respectiv.

În același carnet se vor constata și comunicările făcute la Institutul de Cercetări Economice și Sociale, data la care a fost susținută fiecare comunicare, aprecierea lor și semnătura profesorului sau conferențiarului respectiv.

Art. 7. În aceeași ședință în care se stabilesc materiile prevăzute la art. 4., Consiliul Profesoral desemnează juriul examinator în fața căruia urmează a fi trecut examenul de doctorat.

Numai Consiliul Profesoral poate să modifice compunerea juriului examinator și numai în cazul când vreunul din membri nu mai este în funcțiune sau se află în concediu legal aprobat. Examenul nu se va putea ține, când intervine schimbarea vreunui membru, decât numai după cel puțin 2 luni dela data când compunerea juriului a suferit modificare.

Art. 8. Juriul examinator este compus din 4 profesori ai materiilor de examen prevăzute la art. 4 și va fi prezidat de profesorul titular al disciplinei alese de candidat ca materie de specializare.

Dacă materia de specializare revine unui profesor agregat sau unui conferențiar cu titlul definitiv, el intră în compunerea juriului, și în acest caz, președinția aparține profesorului titular din juriu cu cea mai mare vechime de serviciu în învățământ.

Art. 9. Candidatul este obligat a întocmi 2 lucrări de seminar la materia de specializare și câte o lucrare de seminar la fiecare din materiile complementare și la limba străină aleasă, pe cari le va prezenta în scris, în câte două exemplare, și cu cel puțin 14 zile înainte de expunere, profesorului respectiv, susținându-le apoi în orele de seminar.

Expunerea orală va dura cel puțin 40 și cel mult 50 minute, iar la limba străină cel puțin 30 și cel mult 40 minute, și va fi urmată de o discuție, cu participarea studenților, a candidatului și a profesorului, în ora în care lucrarea a fost susținută sau în ora de seminar următoare.

Lucrările de seminar vor trebui să dovedească discernământul, informația și darul candidatului de a desvolta metodic un subiect. La limba străină se va face rezumatul unei lucrări cu caracter economic, la alegerea candidatului. După susținere, cele două exemplare arătate mai sus se vor depune la Rectorat, unul din ele fiind destinat seminarului respectiv, iar celălalt se va păstra la dosarul candidatului.

Art. 10. Dacă disciplina catedrei căreia îi aparține materia de specializare face parte din grupul de catedre pe lângă care funcționează Institutul de Cercetări Economice și Sociale, candidatul va face două comunicări la acest Institut, fiind dispensat de cele două lucrări de seminar prevăzute pentru materia de specializare la art. 9.

Fiecare comunicare va fi prezentată în câte două exemplare și cu cel puțin o lună înainte de susținere, profesorului respectiv, care le va depune, după susținerea comunicării, la Rectorat, spre a fi distribuite în conformitate cu prevederile art. 9. al. 3.

Candidatul va anunța Institutului subiectul sau subiectele comunicărilor cel mai târziu până la 1 Februarie, Institutul fiind obligat să le programeze în sesiunea de comunicări a anului academic în curs.

Art. 11. Notarea lucrărilor de seminar și a comunicărilor se face prin calificativele foarte bine, bine, suficient și insuficient, și se va avea în vedere la ținerea examenului de doctorat, fără caracter obligatoriu.

Nici un candidat nu se poate prezenta la examenul de doctorat dacă are mai mult de 3 note insuficient. O lucrare sau comunicare notată de calificativul insuficient poate fi succedată de o nouă lucrare.

Art. 12. Examenul de doctorat se va putea ține chiar la sfârșitul anului academic în care s'a aprobat înscrierea sau oricând în cursul anilor următorii, după cererea candidatului.

În vederea aprobării datei la care candidatul dorește să fie supus examenului de doctorat, el va trebui să prezinte Rectoratului carnetul prevăzut la art. 6, spre a se verifica dacă au fost îndeplinite toate lucrările și cerințele regulamentului de față.

Art. 13. Examenul de doctorat constă din colocvii asupra materiilor respective, candidatul trebuind să facă dovada aprofundării materiilor de specializare și complementare și a posedării limbii străine alese într'o măsură care să-i permită a consulta cu folos literatura economică a acelei limbi.

Durata este de cel puțin 1½ ore și de cel mult 3 ore, candidatul având dreptul a cere o scurtă pauză în cursul examenului.

Notarea se face prin calificativele foarte bine, bine, suficient și insuficient. Obținerea unui singur calificativ insuficient sau a trei calificative suficient atrage după sine respingerea candidatului dela examen. Rezultatul examenului se consemnează într'un proces-verbal semnat de toți membrii juriului.

Art. 14. Candidatul respins odată se mai poate prezenta încă de două ori la examenul de doctorat, dar nu la intervale mai mici de șase luni.

Art. 15. După trecerea examenului de doctorat și nu mai curând de un an dela data ținerii examenului și de doi ani dela data înscrierii la doctorat, candidatul își va susține teza.

Art. 16. Subiectul tezei va fi ales din materia de specializare și trebuie să aibă o strânsă legătură cu vieța economică. Alegerea subiectului se poate face și înainte de trecerea examenului de doctorat.

Cererea prin care candidatul anunță Rectoratului subiectul tezei trebuie să fie însoțită de un plan dezvoltător. Rectorul va cere avizul profesorului titular, agregat sau conferențiarului definitiv al disciplinei de specializare și cererea va fi supusă apoi Consiliului Profesorat, care va decide, cu majoritatea absolută a membrilor prezenți, asupra admiterii sau respingerii subiectului.

Art. 17. Teza va fi dezvoltată sub îndrumările profesorului sau conferențiarului respectiv, care devine conducător al tezei. El nu-și asumă nici un fel de răspundere cu privire la ideile profesate de candidat în teza sa, dar este îndatorat să vegheze la menținerea ținutei științifice în modul de expunere al candidatului.

Art. 18. Rectorul aprobă teza pe baza unui raport motivat cu concluziunile favorabile ale conducătorului tezei, care înaintează manuscrisul, în forma sa definitivă, cu mențiunea semnată „bun de imprimat“.

Art. 19. Cu cel puțin o lună înainte de data fixată pentru susținerea tezei, candidatul este obligat să depună, la Secretariatul Academiei, cel puțin 30 exemplare tipărite din teza sa, cari se vor distribui juriului, împreună cu

raportul conducătorului tezei, Bibliotecii Centrale a Academiei și Bibliotecii de seminar a materiei de specializare. Ele vor servi și pentru schimburi eventuale cu alte instituțiuni de învățământ superior.

Candidatul va trebui să respecte dispozițiunile legale privitoare la proprietatea literară.

Art. 20. La cererea candidatului și pentru motive întemeiate, Consiliul Profesoratului poate aproba ca tipărirea tezei să fie înlocuită printr-o multiplicare mecanică, în care caz se vor depune la Secretariatul Academiei numai 10 exemplare spre a fi distribuite juriului, Bibliotecii Centrale a Academiei și Bibliotecii de seminar a materiei de specializare.

Scutirea de imprimare se poate aproba numai ca o măsură cu caracter transitoriu.

Art. 21. Susținerea tezei va avea loc în public, în fața unui juriu compus din cei trei membri examinatori ai materiilor de specializare și complementare cari au format obiectul examenului de doctorat. Juriul este prezidat de conducătorul tezei. Dacă acesta este profesor agregat sau conferențiar cu titlul definitiv, președinția aparține profesorului titular din juriu cu cea mai mare vechime de serviciu în învățământ.

Susținerea tezei constă dintr'un colocviu asupra subiectului tezei, candidatul trebuind să dovedească spirit științific și pe cât posibil preocupări de originalitate.

Durata este de cel puțin 1½ ore și de cel mult 2 ore.

Art. 22. După ce teza a fost susținută, juriul se retrage pentru a delibera. Notarea susținerii tezei se face prin calificativele foarte bine, bine, suficient și insuficient. Obținerea unui singur calificativ insuficient sau a trei calificative suficient atrage după sine respingerea candidatului. Se poate acorda și una din mențiunile „cum laude” sau „magna cum laude”, dar numai pentru lucrări de mare valoare științifică susținute prin răspunsuri excepțional de bune, când unanimitatea juriului o va decide.

Rezultatul se consemnează într'un proces-verbal semnat de toți membrii juriului și se comunică, în ședință publică, în prezența rectorului, a juriului și a candidatului, cu ceremonialul protocolar.

Pe baza rezultatului favorabil al susținerii tezei, candidatul este proclamat doctor în științe economice. Diploma de doctor i se va elibera în conformitate cu dispozițiunile legii de organizare a învățământului superior.

Până la eliberarea diplomei de doctor, candidatul poate cere un certificat.

La susținerea tezei, portul robei este obligatoriu pentru membrii juriului.

Art. 23. Candidatul respins dela susținerea tezei se va mai putea prezenta o singură dată pentru a-și susține teza, dar numai după cel puțin 6 luni. Juriul va fi completat, în acest scop, cu doi membri examinatori aleși de Consiliul Profesorat dintre profesorii titulari ai disciplinelor similare ori înrudite cu materia care a format subiectul tezei. Obținerea a două calificative insuficient atrage după sine respingerea definitivă a candidatului.

Art. 24. Candidații înscriși la doctorat înainte de punerea în aplicare a prezentului regulament și cu subiectul tezei aprobat, vor fi admiși a obține titlul de doctor în conformitate cu dispozițiunile regulamentare anterioare până la data de 30 Iunie 1948.

Art. 25. Prezentul regulament se va aplica cu incepere dela 1 Noemvrie 1947.

*

Intocmit in şedinţa Consiliului Profesorat din 13 Octomvrie. 1947 şi aprobat de Senatul Academic in şedinţa din 21 Octomvrie 1947.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OBSERVĂTORUL SOCIAL-ECONOMIC

BRAȘOV, STR. NICOLAE IORGA Nr. 26

Nr. 1-6 — Anul XIV (Seria II) — Ianuarie-Deceembrie 1947

CUPRINSUL:

L. SOMEȘAN:	Resursele naturale în U. R. S. S. . . .	3
I. GÂRBACEA:	Aspecte din tehnica bugetării . . .	10
N. N. CONDEESCU:	Michelet și Democrația	18
AL. BĂRBAT:	Completări la problema statisticii și monografiei	25
AL. N. MĂINESCU:	Ideea de profit în cooperaje	32
DUMITRU RUSU:	Contabilitatea în programul de studii la Universitățile din străinătate	41
GH. HANGANU:	Problema existenței muncitorești la E. Zola	50
M. MANOLACHE:	Cadrul de conștientizare din Austria . . .	65

C R O N I C A

71

Omul ca modelator al feței pământului (L. Someșan)

R E C E N Z I I

80

Dr. E Hahn: Die Budgetrechnung im Kreditbankwesen (I. Gârbacea). Nello Celio: La Contabilità nel nuovo Codice delle Obligazioni (I. Gârbacea). A. Tătaru: Probleme de politică economică și financiară (Constantinescu Daniel).